

331.85(485)

ARBETARNES BILDNINGSFÖRBUND

DESS UPPGIFT OCH ORGANISATION

AV

J. SANDLER



ANDRA UPPLAGAN



UTGIVEN 1930

PRIS 50 ÖRE

ARBETARNES BILDNINGSFÖRBUND

DESS UPPGIFT OCH
ORGANISATION

av

J. SANDLER



ANDRA UPPLAGAN

UTGIVEN 1930 AV
ARBETARNES BILDNINGSFÖRBUNDS CENTRALBYRÅ

INNEHÅLL:

	Sid.
I. Arbetareklassens vapenrustning	5
Klasskampens innebörd (sid. 5). — Stridsmetoder (7). — Stridsvapnen (7). — Förhållandet mellan bildning och ekonomisk trygghet (8). — Sammanfattning av A. B. F:s verksamhet (10). — Andra strävanden (11).	
II. Varför är det fria och frivilliga bildningsarbetet nödvändigt?	12
Bildningsarbetets tvenne huvudformer (sid. 12). — Räcka ej samhällsätgärdena till? (12.) — Tendenser sedan gammalt (13). — Bristfällig skolbildning (14). — Vuxet folk behöver fortsatt utbildning (15). — Vad samhällslivets utveckling kräver (17). — Samhället självt behöver detta arbete (18).	
III. A. B. F:s organisation	21
1. <i>Riksförbundet</i> (sid. 21). — Varav det består (21). — Representantskapet (23). — A. B. F:s verkställande utskott (24). — Studiekommittéer (25). — Föreläsningsnämnden (26). — Centralbyrån (28).	
2. <i>Distriktsorganisationer</i> (sid. 29). — Förslag till stadgar för A. B. F:s distriktsorganisationer (32).	
3. Lokalavdelningar (sid. 35). — Lokalavdelningarnas stödorganisationer (35). — Hur uppstår behov av lokalavdelning? (35.) — Lokalavdelningens organisation (37). — Ekonomien (37). — När böra lokalavdelningar bildas? (38.) — Lokalavdelningarnas uppgifter (39). — Målet (40). — Deltagare. Samarbete (41). — Ungdomen bör vara med (42). — Planläggning av studiearbetet (45). — Stadgar för lokalavdelning (46).	
IV. A. B. F:s verksamhetsgrenar	49
Lokalfrågan (sid. 50). — Egna studiehem (52).	
1. <i>Studiecirkelarbetet</i> (sid. 57). — Vad frågar man om? (58.) — Studieledningen (62).	
2. <i>Biblioteksverksamheten</i> (sid. 66). — Biblioteksreform (66). — Lånefrekvens och läslust (67). — Bokvalet (68). — Utlåningsfrekvensen (71). — Stadgar för bibliotek (72).	
3. <i>Föreläsningsverksamheten</i> (sid. 73). — Dess syfte (73). — Anslutning till studiecirkelarbete (74). — Bokförsäljning (75). — Samarbete (76). — Folkbildningskurser (77).	



Rodin: Tanken.

I.

Arbetareklassens vapenrustning.

Klasskampens innebörd.

Inget liv utan strid. På alla områden gäller det att kämpa sig fram. Slutar kampen, inträder stillestånd och död. All utveckling förutsätter ansträngning, bekämpande av hinder, rödjande av nya vägar. Om arbetareklassen vill vinna bättre ekonomisk och social ställning, så måste den alltså tillkämpa sig densamma genom egen ansträngning. Det gäller, såsom det står i en sång, att "tränga, ja tränga sig fram. Eljest går himlen förlorad". Det har tillämpning på såväl individ som på gruppen och massan.

Man kallar därför arbetarrörelsens strävan för normal levnadsstandard för klasskamp. Att kamp för en *viss klass* förmaner och rättigheter upptages av en samhällsgrupp, som har på sitt program den socialistiska grundsatsen, att *klassamhället skall bort* och ersättas med en ny och bättre samhällsform kan te sig egendomligt, ja, som en motsägelse. Ty om man vill ha bort klassamhället, skall man väl icke, tycker man, börja med att organisera en ny klass. Det kan ju leda till ökad intensitet i klasskampen, icke till klassernas borttagande. Ty resultatet kan, menar man, ej bli annat än skärpt stridsställning, ett klassernas väpnade hot mot varandra. Eller inom samhället samma tillstånd som mellan staterna, en väpnad fred, som alltjämt söker sin trygghet i ökade rustningar. På sätt och vis stå vi på det ekonomiska och sociala området just där nu. Är det ett sådant tillstånd arbetarrörelsen ser som slutmål? Förvisso icke.

Varthän syftar den då? Jo, till *klassmänniskornas* ersättande med människor, bara människor! Men människor som *arbeta* i skog och mark, i industri och verkstäder, i handel och kommunikationsverk, i vetenskapens, konstens och litteraturens gärning eller i samhällsorganisationernas förvaltning. Människor, som *rustas och utbildas* för sådan gagnande livsuppgift (barn och ungdom) och människor som *behöva vård och hjälp* (sjuka samt människor, som fullgjort sitt livs dagsverke och mätta av ålder och arbete njuta vila och ro i trevna hem). Inga högre och lägre klasser. Bara människor! Arbetarklassen skall sålunda, om jag förstått saken rätt, omfatta alla, som arbeta och alla, som behöva hjälp och vård. Människorna skola väl vara olika till egenskaper, förmåga och duglighet. Men ingen skall skämmas för namnet arbetare. Det skall i stället vara hedersnamnet för professorn, läraren, läkaren, författaren, statsmannen, lika väl som för hembiträdet, tvätterskan, renhållningsarbetaren etc. etc. Uttrycket "bara en simpel arbetare" skall ej längre *kunna* användas såsom benämning på en person, som väsentligen sysslar med kroppsarbete. Detta är klasskampens innebörd och mål.

Stridsmetoder.

Det finns två sätt att komma sig upp i världen. Det ena består i att krafsa ner dem, som äro uppe och ha det bra samt sedan inta deras plats. Därmed ändras ej samhällets struktur. Det är bara rollinnehavarna, som byta plats. Just så går det till nu i stort sett. Den enes död, den andres bröd. Plats för mig i solen, om det också skall ske med risk av olycka eller undergång för en själv eller andra! Detta är det *ena* sättet. Det *andra* sättet ter sig helt annorlunda. Principen är här: Ingen lycka, om den vinnes på bekostnad av andras välfärd! Och vägen här är denna: Alla goda samhällsbyggare hjälpas åt att lyfta det hela. De sätta hävstängerna under samhällsplanet och höja samhället tum för tum. Sedan de likväl först tagit upp på detta plan alla svaga, som ej orka hålla i hävstängerna. På så sätt komma alla upp ur mörkret och träsket till ljus och trevnad. Ingen har med hårt hjärta eller knuten näve tryckts ned i elände. Det är detta senare sätt, denna hävstångslyftning av samhället, som den vakna, av solidaritet genomträngda arbetarklassen, vill och bör använda för att komma sig upp. Det är en stor uppgift, som kräver långt och ihärdigt arbete och frejdig strid.

Stridsvapnen.

Men i strid måste man ha vapen. Vilka då? Vid svar härpå må först understrykas att arbetareklassens seger skall vinnas på evolutionens icke revolutionens väg. Vapnen må rätta sig efter stridens art och ändamål. Här är det ej fråga om att såra och döda medmänniskorna utan att läka och stärka livet, icke att krossa och nedstörta utan att mildra och upplýfta, icke att förstöra hus och hem utan att bygga och försköna dem, icke att utsvälta människor utan bereda sund och god näring till kropp och själ, tillgänglig för envar. En i sanning sällsam och vacker strid! Till art och syfte skild som dag från natt från nationalismens, kapitalismens och egoismens kamp för "platser i solen".

Arbetareklassens vapen i den oundvikliga och nödvändiga kampen äro också sällsamma. Ja, så egendomliga, att många bara dra på smilbandet åt dem. De äro dock prövade och

befunna oemotståndliga. På ett hus i Genève finnes inhuggen i granit en bild, föreställande en man, som skall hängas. Snarare synes bredvid honom. Men där äro också inhuggna följande ord: "Min kropp kan Ni döda, men ej de idéer, som jag kämpat för och dör för. De skola leva och segra." De vapen, varmed arbetarklassen skall vinna seger äro just av denna art. Rustningen består i allt det som inneslutes i ordet bildning: kunskap, tankeskärpa, karaktärsfasthet, sanningslidelse, rättfärdighetsglöd, solidaritetskänsla, ideell kamplust och kampmod, offersinne m. m. Denna rustning förvärfvas ej i en hastig vändning och kan ej tagas av eller klädas på efter behag. Varför? Därför att den växer in i människans väsen och blir en del av hennes liv. Det är en *levande* rustning, som behöver näring och underhåll, liksom allt liv. Denna näring fås och tillägnas genom regelbundna och ihärdiga studier av böcker, natur och människoliv. Det gäller att grundligt sätta sig in i de ekonomiska, sociala och etiska problem, som möta i livets och erfarenhetens skola, avhandlas i böckerna eller i de kommunala eller statliga representantförsamlingarna. Detta införsättande skall dock ej begränsas till blott kunskap eller vetande, utan bör i lika hög grad gå ut på att dana och tukta vilje- och fantasilivet samt att inrikta det för gagnande insatser. Tro utan gärningar är död, heter det med rätta. Men detsamma kan också sägas om kunskap. Kunskap utan gärningar är *död*. Alltså: vetande, vett och god vilja samt en levande arbetshåg, det är den rent *personliga* utrustningen.

Förhållandet mellan bildning och ekonomisk trygghet.

Det behövs också en organisatorisk rustning. Arbetarna skola inövas att med *samlad kraft* arbeta för samhällets lyftning. Utrustningen är sålunda bildning och organisation. Och stridens mål är en i allo människovärdig tillvaro för alla samhällets medlemmar. Hit hör självklart för den stora mängden av kroppsarbetare höjd levnadsstandard både *materiellt* och *ideellt*. Men nu frågar någon: Kunna dessa båda

mål förenas? och i så fall, vilket är det primära: Bättre människor eller bättre ekonomi?

Erfarenheten svarar, att god ekonomi ensamt visst icke allmänt danar goda människor. Allt för många, som ha det bra i denna världen, äro giriga, själviska, hårda, obarmhärtiga eller likgiltiga för andras behov eller tröstlösa tillstånd. Det är nog så sant, vad en tänkare sagt, att penningen icke skapar några egenskaper hos människan utan endast underlättar möjligheten att visa, vilka egenskaper hon har. Ensam höjd levnadsstandard skapar sålunda icke solidaritetskänsla, sanningslidelse eller sinne för ett rättfärdigt samfundstillstånd. Om ett sådant sinne framträder hos den ekonomiskt väl-situerade, vilket med tillfredsställelse må erkännas emellanåt sker, så härleder det sig icke från den goda avlöningen, den bekväma bostaden eller den större möjligheten att njuta av livets solskenskultur, utan från ärvda eller genom uppfostran tillägnade egenskaper. Men dessa egenskaper kan god ekonomi göra *synligare* än eljes.

Å andra sidan må även framhållas, att bildning, god uppfostran eller ärvda goda egenskaper ha svårt göra sig gällande, om ekonomiska resurser saknas. Människan lever icke av bara kunskap och bildning. Hon måste ha mat, kläder, bostad m. fl. materiella ting också. Detta är lika oomtvistligt, som att människan ej lever bara av bröd utan behöver jämväl andlig näring. För att kunna leva "fullt och helt och icke styckevis och delat" fordras alltså både det ena och det andra. Både god ekonomi och god bildning. Vilket härav, som är det primära, är ej här platsen att utreda. Tänkvärd är emellertid den historiska erfarenheten, att samhällsgrupper, som haft god kulturell utrustning också i regel förstått skaffa sig ekonomisk trygghet. Medan folk på låg kulturnivå stå lågt även i socialt hänseende. För ett sunt liv fordras både det ena och det andra, både tryggad ekonomi och bildning. Och för den samhällsklass, som lever i ekonomisk misär eller otrygghet såsom klass betraktad, finns ej mer än *en* väg ur eländet. Den vägen skall gjas av två krafter, sammanhållningens och bildningens. I dessa två ord kan arbetarklassens kamputrustning inneslutas. I A. B. F. äro de sammanflätade. Inemot en miljon av vårt folk stå f. n. enade kring detta program. En imponerande armé och en sällsamt vacker strids-

uppgift inneslutes i den enkla formeln A. B. F. = Arbetarnes Bildningsförbund.

Sammanfattning av A. B. F:s verksamhet.

Förbundet fyllde sommaren 1929 17 år. För de gångna 16 åren föreligga årsredogörelser, som angiva verksamhetens utveckling på dess olika verksamhetsgrenar samt siffermått på dess omfattning. En översikt härav visar, att under sistnämnda tid för A. B. F:s bildningsarbete offrats *tre miljoner-fyrahundranittioniotusen-trehundranittion kronor* (3,499,319). Av denna summa har arbetarklassen själv bidragit med nära $\frac{2}{3}$ eller 2,163,217 kronor. I statsmedel ha uppburits inalles 659,467 kr. samt i kommunala och landstingsmedel tillsammans 646,634 kr.

Huru ha dessa medel använts? Svar: Största summan har gått till *bokinköp för cirkelarna och deras bibliotek*, nämligen 1,294,205 kr. Därefter komma studiecirkelarnas och de *lokala organisationernas egna kostnader för lokaler, lärare, undervisningsmaterial m. m.* med 1,198,773 kr. I tredje rummet möta utgifterna för *föreläsnings- och instruktionsverksamheten* med tillsammans 650,544 kr. Slutligen komma *organisations- och administrationskostnader* med 321,896 kr., däri inberäknat även centralbyråns lokal- och avlöningsutgifter. Av hela inkomstsumman ha således nio tiondelar eller 90 % gått till direkt bildningsarbete och en tiondel till organisations- och administrationsutgifter.

Några siffermått på denna bildningsverksamhets yttre ram må även lämnas. I 974 bibliotek finnes ett bokbestånd av 265,794 band. Under de 16 gångna åren ha 4,089,968 boklån redovisats. Nära 15,000 föreläsningar i alla delar av landet ha hållits. Redovisade deltagare i dem uppgå till 1,466,190 personer, vilket visar ett medeltal för varje föreläsning av 97. Studiecirkel i verksamhet uppgingo till ett antal av 2,737 med 35,648 medlemmar under år 1927/28 och torde vid 1928/29 års slut närma sig 3,000 cirkel med 40,000 medlemmar. Antalet cirkelmedlemmar för alla 16 åren uppgår till 294,908, vilket antal dock bör minskas med ett antal, som deltagit i cirkelarbete mer än ett år. Härom finnes ej någon

redovisning. Men man är nog inom den säkra linjen, om man räknar med minst 200,000, som varit med i cirkelarbeta ett år, därav ett avsevärt antal deltagit under mer än en vintersäsong.

Till arbetarklassens andliga utrustning höra också de specialkurser för utbildning av studieledare i cirkelarna, som sedan år 1923 hållits vid Brunnsviks folkhögskola och som hittills bevisats av 1,216 deltagare. Därav 418 kvinnor och 798 män. De egentliga specialkurserna ha omfattat en tid av 2 veckor med minst 4 månaders förberedande studier därförut. Kvinnokurserna ha pågått en vecka.

Andra strävanden.

Den av Landsorganisationen innevarande år startade skolan vid Brunnsvik är ett nytt led i arbetet för denna rustning. Skolan bekostas helt av Landsorganisationen.

Landets 54 folkhögskolor fylla också en betydelsefull uppgift för arbetarklassens andliga rustning. De bevistas numera i år från år ökat antal av industriarbetare. Under verksamhetsåret 1927/28 räknade folkhögskolorna sålunda enligt ingångna uppgifter 349 lärjungar tillhörande gruppen anställda i industri, därav 70 kvinnor.

Slutligen må nämnas, såsom ytterligare bevis för det stora intresse, som numera råder bland ledande krafter inom arbetarrörelsen för arbetarklassens bildningssträvan, att fackförbunden lämna rätt så vackra belopp till stipendier och understöd åt bildningsintresserade, samt att de även utanför eller vid sidan av sin kraftiga medverkan i A. B. F. själva bedriva upplysnings- och bildningsarbete bland sina medlemmar. Insikten om betydelsen och nödvändigheten av att öka arbetarklassens andliga slagkraft är sålunda allmän och levande. Om denna rustnings nödvändighet och sätten för dess utförande skola följande kapitel i denna broschyr röra sig.

Till komplettering av i detta kap. lämnade sifferuppgifter meddelas, att A. B. F. arbetsåret 1929—30 hade 3,051 studiecirklar med 41,752 medlemmar. Bibliotekens antal var 1,051 med 296,497 band. För övriga uppgifter hänvisas till A. B. F:s berättelse.

I fortsättningen av broschyren har centralbyrån i denna upplaga lämnat uppgifter om förhållandena hösten 1930.

II.

Varför är det fria och frivilliga bildnings- arbetet nödvändigt?

Då A. B. F:s verksamhet är ett betydelsefullt led uti detta arbete, torde följande utredning om dess nödvändighet icke sakna intresse för vårt lands A. B. F:are.

Bildningsarbetets tvenne huvudformer.

Folkbildningsarbetet framträder med hänsyn till organisation och ledning i tvenne huvudformer, nämligen dels såsom *bundet* av lagar, förordningar, reglementen, stadgar och ordningsregler rörande studieämnen, kurser, läroböcker, undervisningstider, examen, lärarkompetens m. m. samt med *deltagarplikt (skoltvång)* inom vissa gränser, dels såsom *valfritt* ifråga om ämnen, kurser, organisation, lärotider, ledning m. m. samt *frivilligt* ifråga om deltagande. Ur denna dubbla frikaraktär ha vi fått benämningen det *fria* och *frivilliga* folkbildningsarbetet. Det förekommer som bekant vid folkhögskolor, föreläsningsskurser, studiecirkelar och folkbibliotek ävensom uti religiösa, politiska och sociala samfunds upplysningsarbete. Bildningsverksamhet i denna form växer i vår tid med stark fart i alla länder och omsluter snart sagt alla grenar av densamma. Varför är då detta fria bildningsarbete nödvändigt?

Räcka ej samhällsätgärdena till?

Man får anledning framställa denna fråga, då man tänker på, vad som göres och offras för det legaliserade bildningsarbetet. Vi ha i detta hänseende folkskolor, fortsättnings-skolor, praktiska yrkesskolor, abnormskolor, allmänna och

tekniska läroverk, statliga organ för lärarutbildning och för religionsundervisningen, högstskolor och universitet, vilka alla på var sina områden arbeta i bildningens tjänst. Årliga kostnaden härför för stat och kommun uppgår till omkring 2 à 3 hundra miljoner kronor. Den fast anställda lärarestaben vid dessa institutioner utgör en armé på mellan 30 och 40 tusen personer. Är ej detta nog? Mäktas ej dessa organisationer och deras personal sköta om bildningsfrågan i hela dess vidd inom alla folkskikt? Eller är det något område på folkbildningens arbetsfält, som de legaliserade organen ej kunna nå eller ej vilja befatta sig med? Allt frågor, som träda fram och måste besvaras, då man vill uppvisa det berättigade och nödvändiga uti det fria och frivilliga bildningsarbetet. Och detta även uti samhällen med modernt folkskoleväsen och mönsteranstalter för utbildning av befattningshavare samt för främjande av vetenskaplig odling.

Här är således ej bara fråga om, huruvida det fria bildningsarbetet är bra och gagneligt, ty detta erkännes väl nu av de allra flesta, som något satt sig in i vad frågan gäller, utan här skall lämnas skäl för det fria bildningsarbetets nödvändighet, ej blott för dess gagnelighet i allmänhet.

Tendenser sedan gammalt.

Först må ifråga om härom uppmärksamhet fästas på de tendenser härutinnan, som framträtt bland kulturfolken. Behov av bildningsmöjligheter utanför eller vid sidan av officiellt erbjudna och påbjudna ha i alla tider gjort sig gällande. På samhällslivets alla områden, de religiösa och politiska såväl som de allmänt kulturella. Frireligiösa ha byggt kyrkor och kapell för stora summor, och de underhålla ett stort antal predikanter och lärare, fastän statskyrkorna icke äro öfverfyllda och deras präster i allmänhet icke lida av övertidsarbete i sin själavårdande verksamhet. De sociala och politiska meningsriktningarnas representanter ha bedrivit och bedriva alltjämt frivillig upplysningsverksamhet på var sina områden. Den allmänna kulturens allfarväg är sålunda ej den enda vägbanan fram till målet eller målen. Det har funnits och skall alltid, som väl är, finnas vägrödjare för nya banor. Man

konstaterar sålunda, att stora *frivilliga* offer och *personliga insatser* gjorts och göras, oftast med stor entusiasm för bildningsarbetets främjande. Det är härav uppenbart, att den legaliserade ransoneringen av kulturbrödet icke förmått eller förmår helt fylla människoandens näringsbehov. Detta behov kan nämligen aldrig fullt tillfredsställande tilldelas efter läroverksstadgars, kursplaners eller renlärighetsbestämmelsers mått, huru vidsynt och pedagogiskt vist de än avfattas. Man riskerar vid sådan utmätning alltid att förbise eller att icke förstå behov, som måste tillfredsställas, om ej utvecklingen skall förlamas och framåtskridandet avstanna. Kulturbehovet hos enskilda och folk är nämligen så mångsidigt, så skiftande och rikt på nya krav, att ingen pedagog, ingen tänkare eller lagstiftare kan utan risk för farliga misstag säga: Just detta, just denna kulturkost är, vad individ och folk behöver, och därutöver ingenting annat. Det är dock till sist endast individen själv, folket självt, som känner, vad som behöves, som vet var skon klämmer.

Bristfällig skolbildning.

Det fria och frivilliga bildningsarbetet är det naturliga uttrycket för detta kulturbehov. Och det framträder och gör sig gällande av flera skäl. Först bör härvid icke glömmas det förhållandet, att hos vårt folk en betydande del av dem, som nu på grund av senaste författningsändringar erhållit väsentligt vidgade medborgarrättigheter bjudits på en bristfällig skolutbildning. Det är naturligt och rimligt, att dessa samhällsgrupper som i övervägande grad tillhöra kroppsarbetare, skola känna ett livligt behov av orientering i medborgerliga spörsmål. Skolan har häruti litet eller intet införsatt dem. Men även uti allmänbildande ämnen, litteratur, historia, geografi, naturkunskap och praktiska färdigheter, svenska språkets behandling i tal och skrift, räkning, praktiska hushållsfrågor m. fl. lämnade folkskolans utbildning mycket övrigt att önska. I flyttande folkskolor, halvtidsskolor, mindre folkskolor kunde man ej komma någon vart i dessa avseenden. Av de landsbygdsbarn, som för tio år sedan slutade sin skolgång hade endast ett starkt begränsat fåtal fått bevista nor-

malt ordnad folkskola eller s. k. A-skola. Ja, ännu år 1928 fanns i ett av landets större trävarudistrikt enligt skolinspektörernas uppgifter av 303 folkskolor endast 23 A-skolor. Uppenbart är att personer, som fått ofullständig skolunderbyggnad i barndomen skola, då de ställas inför den fullmyndige medborgarens uppgifter i kommun och stat, känna bristen i sin utbildning smärtsam och tung. I fall de överhuvud taget känna något i dessa avseenden. Lika uppenbart är, att de som vaknat och förnimma bristen skola finna det nödvändigt att genom självstudier fylla luckorna. Här ha vi sålunda ett starkt skäl för det fria bildningsarbetets ej blott berättigande utan även nödvändighet. För kroppsarbetaren gives nämligen ingen annan bildningsmöjlighet. Ätminstone såsom regel. För sin fysiska existens måste han arbeta dag ut och dag in. Endast några få timmar i veckan kan han få ägna åt sin intellektuella utbildning. Många inlägga häri en berömdvärd energi. Och många fler behövde göra det. Att uppmuntra och stimulera detta behov och denna strävan samt ekonomiskt stödja den, är en god samhällelig gärning, ja, än mer, det är en gärd av rättfärdighet, det är en hedersskuld, som samhället betalar en smula av genom att ekonomiskt eller på annat sätt stödja det fria och frivilliga bildningsarbetet.

Vuxet folk behöver fortsatt utbildning.

Men det är ej blott nu framhållna behov av intellektuell och praktisk utbildning för under barndom och ungdom försummade eller missgynnade, som gör här omhandlade bildningsarbete nödvändigt. Även om skolunderbyggnaden är den mest fulländade för barndoms- och de tidigare ungdomsåren, är den art av studier, kunskapsmeddelelse och fostran, det här är fråga om, nödvändig. Varför? Först och främst därför, att det här är fråga om *vuxet folk*, ej barn. Varje ålder har sin besökelse- och mottagningstid, sin säregna näringspsykologi även ifråga om andlig föda. De spörsmål, som den mogna åldern i hem, kommun och stat ställas inför äro till stor del osmältbara för barnen och den yngre ungdomen. I allt fall te sig spörsmålen på ett helt annat sätt för den, som står mitt uppe i dem och skall gripa sig an med deras lösning,

än för den, som ser dessa angelägenheter såsom för sig aktuella i en obestämd framtid. Det är utan tvivel härpå det beror, att deltagarna i det fria studiearbetet till övervägande del utgöras av personer i åldern från 25 år och däröver. Vid denna ålder börja livets allvarsfrågor tränga sig på och kräva ståndpunktstagande och handling. Dessa spörsmål befinnas då ej längre vara tråkiga utan högeligen intressanta, ja ofta t. o. m. spännande. Idrottsleken i unga år blir intellektuell och etisk allvarskamp, då individens och samhällets livsfrågor skola övertänkas, besvaras och lösas. Det är alltså olika inställning till dessa frågor för ungdom och den mognare åldern. Att så är och måste vara, inses lätt, om man tänker på några av tidens stora problem. Här möta *ekonomiska och sociala problem* av intressant och djup innebörd. Begreppen kapital, kapitalism, tullväsen, truster och karteller, kooperation, socialisering, näringsförhållanden, försäkringsväsende, arbetslöshet, fattigdom m. fl. skola klaras upp till innebörd. betydelse och samfundsåtgärder. Allt spörsmål, som ej gärna kunna med verklig framgång behandlas i barndoms- och den tidigare ungdomsåldern. Samma är förhållandet med *samhällets organisationsfrågor*. Här möta begreppen politisk, ekonomisk och kulturell demokrati, parlamentarism, referendum, lagstiftnings-, lagskipnings-, beskattningsfrågor, kommunal självstyrelse m. fl. för vilkas utredning och rätta uppfattning varken den anslagna tiden eller lärjungarnas mognad i skolåldern förslår eller passar. Tänka vi vidare på ämnet historia, så visar all erfarenhet att för dess rätta uppfattande och tillägnande fordras en mognare ålder. För barn bli historiska studier ju i övervägande grad minneskunskaper. Det är att begära för mycket, om man av dem fordrar, att de skola kunna stanna och tänka en smula över sammanhanget i årtusendenas händelsekedja, på förhållandet härvid mellan sådd och skörd, på den fostrande betydelsen av att kunna se sig själv och sin samtid såsom en länk i kedjan, skördande och sående, på att med ledning härav aningsvis kunna se, huru nästa länk i kedjan skall gestalta sig. Historiska studier tillhöra därför och passa bäst för den mognare åldern.

I fråga om det praktiska arbetet i hemmen, i näringslivet, i kommun och stat gäller det ju vidare för medborgaren att kunna utnyttja den vetenskapliga forskningens resultat. Här

möta nya uppslag för folkhälsans bevarande och stärkande, för social och ekonomisk trygghet, vunnen och förmerad av folket självt. Det bör utan vidare vara klart för en var, att den effektiva inställningen till dessa och många andra spörsmål icke kan ske under skoltiden utan kommer med en mognare ålders förstånd och livsuppfattning. Vill kroppsarbetaren sätta sig in i och ta ställning till här nämnda spörsmål och med dem besläktade på ett självständigt sätt och ej nöjer sig med att vara eftersägare eller efterlöpare, så måste han och hon idka självstudier. Ekonomin tillåter icke att lämna arbetet eller yrket och söka sig in i en skola. Folkhögskolan, som nog kan väsentligt öka sin lärjungekår, har dock ej rum för mer än en liten del av dem, som behöva hjälp. Då är studiecirkeln, föreläsningskursen, biblioteket bra att ha. Ja, vid sidan av tidskrifter i bildningsfrågor, den dagliga tidningspressen och föreningslivets upplysningsarbete för de flesta de enda hjälpmedlen. Att de äro nödvändiga för vaket demokratiskt samhällsliv torde ingen med verkliga sakskaäl kunna bestrida.

Vad samhällslivets utveckling kräver.

Ännu ett skäl härför må dock framhållas. Utvecklingen går nu på alla områden i raskare takt än tillförne. Skolornas läroböcker, kursplaner och ämnesfördelning hinna i många avseenden ej följa med. Många exempel kunna anföras härpå. Ty det tar tid att få skolstadgar och reglementen ändrade eller kompletterade. Från tiden för slutad skolgång och till den tid, då studieintresse i livserfarenhetens skola vaknat eller tvingats fram, ligger dessutom i allmänhet ett årtionde. Härunder har mycket hänt, som skolan ej visste eller kunde meddela något om. Nya vetenskapliga rön ha gjorts, nya uppslag och nya utvecklingsmöjligheter ha framträtt, ändrade samhällsförhållanden ha genomförts och nya lagar ha stiftats. Den som vill följa med sin tid måste sätta sig in i och ta ställning till detta nya. Härför har kroppsarbetaren återigen ingen annan utväg än frivilligt studiearbete under de småstunder det går att slita sig lös från hemmets plikter och förvärvsarbetet. Detta självbildningsarbete, denna ständiga och nödvändiga komplettering av vett, vetande och karaktärsbyggnad

kan och bör visserligen ske i ensamhet vid boken och vid uppmärksamt iakttagande av vad som sker i livet. Men det ligger en värdefull kraft och sporre i samarbete med kamrater, som sträva mot samma mål. Häre ligger studiecirkeln stora betydelse och nödvändighet. Det skall alltså fastslås, att ett alltjämt fortgående kompletteringsarbete uti människans bildning är nödvändigt. Stillestånd härutinnan är förvisso det samma som tillbakagång. Det fria och frivilliga bildningsarbetets olika former, folkhögskolan, folkbiblioteket, studiecirkeln, föreläsningsverksamheten, äro härvid ej blott betydelsefulla utan nödvändiga hjälpmedel. Ty varifrån skulle motsvarande ledning och hjälp eljes komma?

Det må i detta sammanhang också framhållas, att denna fortgående allmänbildning är nödvändig för alla samhällsskikt. Nu nämnda bildnings möjligheter utnyttjas också i verkligheten av dem alla. I föreläsningssalar, bibliotek och studiecirkel mötas sålunda bildningssökande utan åtskillnad till yrke, samhällsställning eller förstudier. Alla behöva här vara med och hälsas välkomna.

Samhället självt behöver detta arbete.

Men det fria och frivilliga bildningsarbetet är nödvändigt ej blott för individen. Det är nödvändigt även för samhället självt. Ett kunnigt folk, fysiskt och etiskt starkt, är en nödvändig betingelse för ett samhälles bestånd och välfärd. Folkets kulturståndpunkt, dess klar- och vidsynthet, dess medborgaranda ger åt samhällslivet dess särprägel. De röstberättigade medborgarna i kommunerna ha ej blott rättighet utan med få undantag även skyldighet mottaga förtroendeuppdrag i styrelser, nämnder, råd och fullmäktige. Det är ur samhällssynpunkt ej likgiltigt, huru de mäktiga fullgöra dessa uppdrag. De skola sköta om den kommunala hushållningen, ordningen och beskattningen samt ansvara för förvaltningen av kommunens gemensamma egendom. Stora materiella värden äro för sin varaktighet och utveckling beroende av det nit och den omsikt förvaltarna ådagalägga. Såsom revisorer skola valda ombud kontrollera och granska räkenskaper och förvaltning. Men ej blott ekonomiska tillgångar utan även ideella värden

skola förvaltas och utvecklas och granskas. I den kommunala hushållningen ingår ju även hushållning med människor, människokraft, människobegåvning, kort sagt hushållning med människovärden. Hit hör skolväsendets ordnande för barnens upplysning och fostran, vården av hemlösa eller föräldralösa barn och den allmänna hälso- och sjukvården för att nämna några av de största och viktigaste uppgifterna.

Folkbildningsarbetet måste strida för hela folkets väckelse och välfärd. Det är en kulturkamp det gäller. Hela folket måste härför mobiliseras.

Vad skall göras? Jo, det tarvas ett grundligt väckelsearbete av den art här är fråga om. Vi ha härjande folksjukdomar, fattigdom, socialt och moraliskt elände att undantränga eller övervinna och mycken okunnighet att skingra. Utan att på något sätt underskatta betydelsen av läkarvetenskapens och den moderna sjukvårdens nödvändighet och stora betydelse eller den ekonomiska och sociala vetenskapens makt härutinnan, måste framhållas, att folket självt också är en viktig faktor i denna kamp. Segern beror ej blott på generalerna och ledarna. Meniges bistånd behöves ock. Ja, är nödvändigt. Men härför är angeläget, att medborgarna så allmänt som möjligt rustas ej blott med teoretiska insikter utan, vad som är ännu värdefullare, med den karaktärsdaning, den medborgerliga vakenhet, den solidaritetsanda, som är förutsättning för gagnande insatser.

Svaret på vår fråga blir sålunda: Det fria och frivilliga bildningsarbetet är nödvändigt av följande skäl:

Människans bildningsbehov kan och får ej begränsas eller avspärras av stadgar, reglementen och lagbestämmelser, huru vidsynt och vist de än må vara avfattade.

En betydande procent av vårt folk har fått en bristfällig skolunderbyggnad, som starkt motiverar fortsatt bildningsarbete under en mognare ålder även i de rent elementära kunskaps- och övningsämnen.

Men även om och där barndoms- och ungdomsskolan står på en hög ståndpunkt är frivilligt bildningsarbete nödvändigt.

Ty det avser i övervägande grad de vuxnas ålder och gäller ämnen, som ej lämpligen kunna förekomma på tidigare stadium. Det måste också läggas på annat sätt än i barn-domsskolan. Mera fritt och med utrymme för egna initia-tiv o. s. v.

Människans bildning blir aldrig färdig utan måste alltjämt kompletteras. Mellan barndoms- och övergångstiden och självständigt deltagande i samhällslivet ligger i regel ett år-tionde. Utvecklingen står ej stilla. Det händer mycket under detta årtionde, som det är viktigt taga del av och sätta sig in uti. För de allra flesta inom kroppsarbetarklassen gives intet annat medel härför än självstudier. I detta arbete äro det fria bildningsarbetets former nödvändiga hjälpmedel.

Slutligen må understrykas, att nu ifrågavarande bildnings-arbete är nödvändigt för samhället självt. Kommunal, kulturell och politisk demokrati måste vara förenad med vakenhet, kunnighet, vidsynthet och ansvarskänsla hos folket. Det är just detta A. B. F. och övriga fria folkbildningsorgani-sationer vilja efter måttet av sina krafter och resurser verka för.

III.

A. B. F:s organisation.

1. Riksförbundet.

Varav det består.

Arbetarnes Bildningsförbund är ett riksförbund, d. v. s. en sammanslutning av vissa organisationer inom hela landet kring en gemensam uppgift. A. B. F:s uppgift är studiecirkel-, biblioteks- och föreläsningsverksamhet. De organisationer, som ingå i detta förbund, äro själva riksförbund för viss uppgift, nämligen facklig, politisk, kooperativ och kulturell verksamhet inom arbetarrörelsen.

Den 31 december 1929 voro följande riksförbund med här angivet medlemsantal anslutna till A. B. F.:

Förbund av facklig karaktär:

Landsorganisationens samtliga förbund	508,107
Följande utanför Landsorganisationen stående förbund:	
Sveriges Arbetares Centralorganisation	26,256
Textilarbetareförbundet	25,273
Statstjänarnas Centralorganisation ..	17,338
Svenska Lantarbetareförbundet	5,678
Lokomotivmannaförbundet	4,996
Telegraf- och Telefonmannaförbundet	2,312
Skorstensfejeriarbetareförbundet	453
Vävlagareförbundet	401
	82,707

Organisationer av politisk karaktär:

Socialdemokratiska Arbetarepartiet	234,279	
Socialdemokratiska Ungdomsförbundet	50,102	284,381

Kooperativa Förbundet 421,618

Övriga:

Nykterhetsorden Verdandi	7,421
Ungsocialistiska Förbundet	1,500
Summa	1,305,734

Vid A. B. F:s start hösten 1912 anslöto sig följande organisationer:

	Medl.	Medl.
Kooperativa Förbundet	103,529	
Landsorganisationen	80,129	
Socialdemokratiska Arbetarpartiet	57,721	
Järnvägsmannaförbundet	19,410	
Socialdemokratiska Ungdomsförbundet .	6,556	
Typografiförbundet	3,715	271,060
Ökning under 18 år		1,034,674

Vid studium av dessa siffror får man ej förbise, att ett avsevärt antal medlemmar äro dubbelförda. Många tillhöra två eller flera förbund. Huru många enskilda individer, som tillhöra A. B. F., är sålunda icke möjligt exakt avgöra, enär inga uppgifter, som kunna läggas till grund för beräkning härav, finnas. Man torde emellertid vara någorlunda på den säkra sidan, om man beräknar att högst hälften äro dubbelförda, varav alltså skulle framgå, att antalet enskilda personer, anslutna till A. B. F. genom sina föreningar uppgår till ett avrundat tal av 600,000.

Anslutning till A. B. F. vinnes genom att organisation, som sådant önskar, till A. B. F. ingiver ansökan härom med uppgift på organisationens namn, ändamål och medlemsantal m. m., som kan ha betydelse för frågans bedömande. A. B. F:s representantskap beslutar vid årsmöte i september, huruvida sådan ansökan må beviljas eller ej. Huvudvillkor för anslutning till A. B. F. är att organisationen är ett *riksförbund* med *verksamhetsuppgifter inom arbetarrörelsen*.

Anslutna förbund erlägga till A. B. F:s verksamhet en avgift av 5 öre per medlem och år. För närvarande uppgå dessa avgifter till omkring 65,000 kr. årligen.

Avsevärda förmåner vinnas genom anslutning till A. B. F. Härigenom kunna studiecirklar, bibliotek och föreläsningsskurer komma i åtnjutande av de anslag, som A. B. F. lämnar eller förmedlar, samt av den kostnadsfria instruktion och ledning, som centralbyrån eller A. B. F:s instruktörer ge. Ett par exempel torde bäst klargöra innebörden härav. En studiecirkel i Karesuando eller Pajala i norra Lappland eller i Funäsdalen i västra Härjedalen önskar anordna en föreläsningsskurs. Sakkunnig föreläsare i ämnet finnes ej på närmare håll än i Stockholm. Cirkeln eller A. B. F:s lokalavdelning på platsen insänder nu ansökan till A. B. F:s centralbyrå om sådan kurs och kan få den för en egen kostnad av endast 65 kr. för 6 föreläsningar fastän kursen kostar upp till 300 å 350 kr. eller däröver. Skillnaden utgöres av omkring 70 kr. i statsbidrag och 165 eller mer av A. B. F:s medel. Ett annat exempel. En studiecirkel i västra Värmland eller uppe i Finnskogarna behöver hjälp och ledning för ordnande av sina studier och sitt bibliotek. Cirkelns ledare skriver då till distriktets A. B. F.-instruktör och anhåller om ett besök för att få studiearbetet ordnat. Instruktören reser upp till cirkeln, håller föredrag om studiearbetet för allmänheten och ger instruktioner i cirkelarbetet och bibliotekets ordnande. Kostnaden härför betalas helt av A. B. F:s centralbyrå. Cirkeln själv behöver ej lägga ut ett enda öre för saken.

Representantskapet.

Riksförbundets beslutande organ är dess representantskap. Det består av ombud, utsedda av anslutna riksorganisationer jämte enhälligt kallade medlemmar. De senare ha yttrande- och förslagsrätt men ej rösträtt vid representantskapets sammanträden.

Enligt stadgarna måste en organisation ha minst 5,000 medlemmar för att få ha en representant. Smärre förbund kunna dock förena sig om en gemensam representant därest deras sammanlagda medlemsantal uppgår till minst 5,000. Större förbund utse representanter efter en graderad skala. Intet förbund får ha mer än 4 representanter. Endast de tre största förbunden, nämligen Landsorganisationen, Kooperativa Förbundet och Socialdemokratiska Arbetarpartiet, ha f. n.

denna representationsrätt. Socialdemokratiska Ungdomsförbundet utser 3 representanter. Två organisationer, nämligen S. A. C. och Textilarbetareförbundet ha ombuds rätt för 2 representanter. Övriga förbund, med medlemsantal från 5,000 men ej 20,000, utse vardera en representant. Dessa äro f. n.: Statstjänarnas Centralorganisation, Nykterhetsorden Verdandi och Svenska Lantarbetareförbundet. De fem förbund, som ej var för sig ha 5,000 medlemmar, nämligen Lokomotivmannaförbundet, Telegraf- och Telefonmannaförbundet, Ungsocialistiska Förbundet, Skorstensfejeriarbetareförbundet och Vävlagareförbundet kunna gemensamt representera. Representantskapets valda ombudsantal uppgår således f. n. till 22, ett antal som varit konstant under en följd av år. Enligt § 5 i förbundets stadgar kan representantskap kalla till ledamöter personer, som visat sig ha särskilt stort intresse för arbetarnas bildningsarbete. Såsom sådan ledamot har A. B. F:s förre studieledare, numera rektorn vid Brunnsviks folkhögskola, Yngve Hugo fungerat sedan år 1927.

Representantskapets uppgift är att besluta om förvaltningen av förbundets medel och offentliga anslag, att fastställa dess inkomst- och utgiftsstat, att meddela instruktion för förbundets centralbyrå, att utse medlemmar i dess studiekommittéer, föreläsningsnämnd och verkställande utskott, att avgiva verksamhetsberättelse till anslutna organisationer och anslagsgivande institutioner samt att handlägga och besluta i övriga till representantskapet hänskjutna ärenden och förslag. Årsmöte hålles i september.

A. B. F:s verkställande utskott

är förbundets styrelse. Det består f. n. av 6 ledamöter, nämligen ordf., v. ordf., sekr., studieledare och kassör samt såsom rådgivande ledamot, rektorn för Kooperativa Förbundets studieavdelning H. Elldin, vilken i denna egenskap fungerat fr. o. m. år 1926—27. Samtliga utses för ett år i sänder vid representantskapets årsmöte.

Utskottet har att ombesörja verkställighet av representantskapets beslut samt att handlägga de ekonomiska och pedagogiska ärenden, som kräva avgörande mellan representantskapets sammanträden. Sådana ärenden äro: anskaffande av lo-

kal, möbler och övriga inventarier för centralbyrån, anställande av behöflig expeditionspersonal och bestämmande av anställningsvillkoren för densamma samt uppgörande av förslag till inkomst- och utgiftsstat för nästkommande verksamhetsår att föreläggas representantskapet vid dess årssammanträde. Vidare planläggning av specialkurser för studieledare samt för instruktionsverksamheten rörande det övriga bildningsarbetet, ordnande av distriktsindelningen, bestämmande av ersättning åt de förbundets instruktörer, som ej av sina respektive lokalavdelningar äro särskilt avlönade samt slutligen behandling av övriga ärenden, som centralbyrån framlägger.

Verkställande utskottet sammanträder så ofta som centralbyrån eller någon utskottets ledamot i samråd med förbundets och utskottets ordförande anser nödigt. Vanligen hållas 5 å 6 sammanträden årligen.

Studiekommittéer.

I avsikt att åstadkomma ett mera fördjupat och planmässigt arbete inom A. B. F:s studiecirklar beslöt A. B. F:s representantskap på årsmöte 1920 att försöksvis tillsätta studiekommittéer i några av de ämnen, som företrädesvis studeras inom cirkarna.

A. B. F. har sålunda nu 8 studiekommittéer, nämligen:

För studium av *Stats- och kommunalkunskap*: Bernhard Eriksson, ordf., Edgar Sjö Dahl, sekr.

I *nationalekonomi*: Rickard Sandler, ordf., Alfr. Vanner, sekr., och Axel Gjörös.

I *socialism*: Ernst Wigforss, ordf., Gunnar Hirdman, sekr.

I *filosofiska och religiösa spörsmål*: Malte Jacobsson, ordf., Karl Franzén, sekr., Carl Hellström, Andreas Johansson, John Gustavsson och Alf Ahlberg.

I *skönlitteratur*: Oscar Olsson, ordf., John Berg, sekr., Ludvig Nordström och John Landquist.

För *kvinnornas speciella studiefrågor*: Maja Sandler, ordf., Hulda Flood, sekr., Anna Johansson-Visborg och Signe Vessman med Eva Hedén som suppl.

För *amatörteater*: Odal Ottelin, ordf., Gösta M. Bergman, sekr., och Fredrik Ström.

För *musik*: Rickard Sandler, ordf., Bertil Blomberg, sekr., Sven Kjellström, Natanael Broman, Vald. Dahlgren och Lief Bratt.

Studiekommittéernas uppgift består väsentligen i att lämna cirklarna litteratur- och studieanvisningar i respektive ämnen samt att utarbeta studieplaner. Studiekommittéerna för filosofiska och religiösa frågor samt för skönlitteratur tillhandahålla dessutom pressen populärvetenskapliga tidningsartiklar, benämnda A. B. F.-artiklar.

Föreläsningsnämnden.

Den 29 sept. 1921 beslöt representantskapet tillkalla en nämnd bestående av 5 personer för att granska föreläsningsskatalog och tillägg till densamma. Vid samma tillfälle bestämdes att vid kurser, som understödjas av A. B. F. må endast föreläsare, som erhållit förord av nämnden, anlitas samt att frågor om antagande av nya föreläsare skola förberedas av centralbyrån, som har att infordra grundlinjer samt i tillämpliga fall yttrande av vederbörande studiekommitté.

I samband med 1926 års överenskommelse med Godtemplarordens studieförbund om samarbete i fråga om föreläsningsverksamheten på så sätt, att A. B. F. även förmedlar föreläsningsskurser för sistnämnda förbund, har föreläsningsnämnden utökats med tvenne representanter. Nämnden består således nu av ialles 6 medlemmar. Dessa fungera, till dess representantskapet eller Godtemplarordens studieförbund inväljer nya. Något sådant nyval har emellertid ännu ej ägt rum. Följande personer ha alltså f. n. säte och stämma i föreläsningsnämnden: Ernst Wigforss, ordf., Z. Höglund, Sigfrid Hansson och Ture Nerman, samt för Godtemplarordens studieförbund Oscar Olsson och G. A. Ljungberg.

Nämnden sammanträder i regel ett par gånger varje år för granskning av ingångna anmälningar till föreläsningsskatalogen.

I december 1921 avgav nämnden ett principuttalande angående föreläsningsverksamhetens uppgift samt dess allmänna läggning och betydelse — ett uttalande, som fortfarande äger sin giltighet och tillämpning. Det har följande lydelse:

All föreläsningsverksamhet bör ha till uppgift dels att fästa åhörarnas uppmärksamhet vid och väcka deras intresse för

de frågor föreläsningarna behandla, dels ock att utgöra en första introduktion i ämnet, avsedd att vara åhörarna till hjälp vid deras självstudier. Framställningen bör alltid vara fullt saklig och föreläsaren bör bemöda sig att opartiskt framlägga fakta och stöd, som tala för eller mot den ena eller andra åskådningen.

För arbetarrörelsen har föreläsningen en stor uppgift att fylla vid sidan av det muntliga upplysningsarbete, som bedrivs av de fackliga, politiska och ekonomiska föreningarna. Givetvis bör inom A. B. F. i första hand upptagas till behandling sådana frågor, som särskilt intressera arbetarna och som livligast äro föremål för diskussion inom de olika organisationerna. Det är nödvändigt, att A. B. F:s föreläsare äro fullt förtrogna med arbetarnas förhållanden och tänkesätt och att de i sina föreläsningar iakttaga största möjliga hänsynfullhet mot olika tänkande inom och utom arbetarrörelsen. Detta gäller naturligtvis i främsta rummet vid behandlingen av omstridda aktuella problem. Arbetarna ha rätt att av sina föreläsare fordra en fullt saklig och utredande framställning, som kan vara dem till hjälp vid deras eget självständiga ståndpunktstagande till ifrågavarande problem.

Då allt bildningsarbete bör syfta till ett vidgande av den andliga horisonten, kunna och böra vid sidan av de ämnen, som ligga arbetarna närmast, inom A. B. F. upptagas till behandling också andra frågor av vetenskaplig, kulturell eller social art.

Det bör åligga A. B. F:s föreläsare att sörja för att möjlighet beredes åhörarna att upptaga självstudier i de ämnen föreläsningarna behandla. Litteraturanvisningar böra alltid förekomma. Genom A. B. F:s centralbyrå kunna föreläsarna få dessa tryckta på A. B. F:s bekostnad. Om möjligt böra föreläsarna också meddela råd och anvisningar för åhörarnas självstudier och cirkelstudier. Föreläsaren bör tillse, att litteraturförsäljning äger rum i anslutning till föreläsningarna. Endast genom en intim samverkan mellan det talade ordet och tryckta kan bildningsarbetet bli till verkligt gagn.

Föreläsarna böra efter avslutad kurs till centralbyrån insända en kortfattad redogörelse, innehållande dels vissa uppgifter enligt tryckt formulär, dels meddelande om övriga omständigheter i samband med föreläsningarna, som synas vara

anmärkningsvärda. På detta sätt bör en fond av personliga erfarenheter kunna samlas, som icke torde vara utan sin betydelse för den fortsatta verksamheten.

Centralbyrån

är A. B. F:s expeditionella organ. Den står under ledning av en föreståndare, som tillika är förbundets kassaförvaltare. Av representantskapet utsedd studieledare för förbundet har numera sin förnämsta tjänstgöring på centralbyrån och deltar där uti handläggningen av förekommande studiespörsmål. Byråföreståndare och studieledare utses för ett år i sänder. Vid byrån anställas dessutom behöflig skriv- och bokföringspersonal samt expeditionsbiträden. Denna personal tillsättes av verkställande utskottet.

Centralbyråns arbetsprogram omfattar väsentligen följande uppgifter:

att uppbära, fördela eller förmedla *statsanslag* till förbundets organisation och administration, dess biblioteks- och föreläsningsverksamhet ävensom huvudorganisationernas bidrag härför;

att likaledes förmedla understöden från landstingen till bokinköp för cirklar och bibliotek;

att ordna, leda och ekonomisera förbundets samt förmedla Godtemplarordens studieförbunds föreläsningsverksamhet;

att mottaga och expediera cirklarnas och bibliotekens bokrekvisitioner;

att mottaga anmälningar och rapporter från cirklar, bibliotek och föreläsningskurser och göra sammandrag härav för verksamhetsberättelsen;

att redigera och utgiva förbundets tidning "A. B. F." samt medverka vid utgivningen av A. B. F:s och I. O. G. T:s tidskrift Bokstugan;

att lämna instruktion i bildningsarbetet och för detta ändamål, då sådant är möjligt, bevista studiekurser och möten, där A. B. F:s verksamhet planlägges eller är föremål för överläggning;

att till arbetarepressen utsända meddelanden om nya uppslag och viktigare händelser ifråga om det fria bildningsarbetet samt

att ombesörja all brevväxling såväl med institutioner som med cirklar, bibliotek, instruktörer, lokalavdelningar och andra vederbörande.

Såsom exempel på skriftväxlingens omfattning må nämnas att för år 1927—28 expedierades från centralbyrån 84,641 postförsändelser, d. v. s. i medeltal under året 282 *per arbetsdag*.

2. *Distriktsorganisationer.*

Den år från år stegrade omfattningen av A. B. F:s verksamhet gjorde det snart omöjligt för centralbyrån att i vårt vidsträckta land stå i den nära kontakt med olika orters bildningsarbete, som vore önskvärt. Ett inskjutande av distriktsfunktionärer mellan centralbyrån och de lokala organisationerna visade sig bli alltmer nödvändigt. Ett första steg i denna riktning togs hösten 1916, då representantskapet ställde medel till centralbyråns förfogande för utbildning av ett antal distriktsinstruktörer.

I januari månad (1—6) följande år anordnades på grund härav vid Brunnsvik en utbildningskurs för personer, som voro hågade ställa sig till förfogande för ändamålet. Av 22 anmälda utsågos 11, att jämte 3 av folkhögskolans elever deltaga i kursen. Den omfattade: A. B. F:s organisation och verksamhetsgrenar. — Bibliotekslagen och biblioteksteknik. — Organisation av nya och omorganisation av äldre arbetarbibliotek. — A. B. F:s studiecirkelorganisation. — Det inre cirkelarbetet. — A. B. F:s föreläsningsverksamhet. — Praktiska övningar i Brunnsviks bokstuga. — Övningar i rapport-skrivning och biblioteksredogörelsens uppsättande. — Allmän instruktion om instruktörernas arbete. — Speciell instruktion (enskillt med varje kursdeltagare) rörande varje instruktörs arbetsfält.

11 distriktsinstruktörer stodo därefter till förfogande för upplysningar, råd och instruktion åt cirklar och bibliotek. Någon verklig indelning av landet i fastställda distrikt skedde dock ej. Det fogade sig emellertid så, att de utbildades olika hemorter och verksamhetsområden gav upphov till framtida distriktsindelning. De första A. B. F.-instruktörerna kommo nämligen att bli placerade i Skåne, Blekinge, Jönköpings län, Göteborgs stad och län, västra Värmland, östra Värmland, Västmanland, Västerås stad och Södermanlands län, Stockholms stad och län, Uppsala län och Boden för Norr- och Västerbottens län.

Härmed var en grundstomme given för distriktsindelningen. År för år ha nya distrikt tillkommit och nu räknar A. B. F. inalles 35 distrikt. Dessa äro: ett för var och en av de fyra städerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping, ett i

varje av följande län: Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmars, Gotlands, Blekinge, Hallands, Bohus, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands och Kopparbergs län. Skånes båda län bilda ett distrikt. Älvsborgs och Värmlands län äro vardera delade i två distrikt. I de norrländska länen sammanfalla A. B. F.-distrikten med landskapen beträffande Gästrikland, Hälsingland, Medelpad och Härjedalen. Den centrala delen av *Jämtland* bildar ett distrikt. Men norra delen av landskapet utgör jämte västra Ångermanland och tre socknar i södra Lappland (Åsele, Dorotea och Vilhelmina) ett distrikt, benämnt Hotings distrikt. Östra Ångermanland utgör två distrikt, det södra och det norra, Västerbottens stora län, med undantag av de ovan nämnda tre socknarna i södra Lappland, är ännu blott ett distrikt. Norrbottens län bildar två distrikt, Luleå och Malmfältens.

I den mån verksamheten vinner anslutning efter Inlandsbanan i Lappland och dess bibanor torde det bli av praktisk betydelse att uppdelna både Västerbottens och Norrbottens län i flera distrikt med hänsyn till de områden, som bibanorna omfatta.

Allt eftersom A. B. F:s verksamhet utvecklas och stadgas organiseras distriktet. Formerna härför äro olika. Somliga distrikt bildas av distriktsorganisationer, vars huvudorganisationer tillhöra A. B. F. eller av arbetarekommuner, fackföreningar och klubbar, som besluta att lämna en viss avgift per medlem samt vid sammanträde med ombud utse en styrelse, som har att leda distriktets bildningsverksamhet och bevaka dess intressen. I andra distrikt sker sammanslutning för samma ändamål och arbetssätt mellan A. B. F:s lokalavdelningar. En tredje form för distriktsorganisation är att varje cirkel och bibliotek inom distriktet utser ombud som vid årligen återkommande möten samråda och besluta i frågor, som röra A. B. F:s verksamhet, samt välja styrelse med samma uppgift som nyss sagts. Det väsentliga för samtliga dessa organisationsformer är tillsättande av en önsiktsfull, initiativrik och arbetskraftig styrelse.

Distriktets uppgift är att anordna bildningskonferenser, instruktions-, semester- och föreläsningsskurser, att utverka an-

slag och bidrag härför samt att i samråd med centralbyrån tillsätta instruktör för distriktet.

För närvarande, hösten 1930, äro följande 19 distrikt mer eller mindre fast organiserade: Stockholms läns, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Kronobergs, Blekinge, Skånes, Värmlands, Örebro, Västmanlands och Kopparbergs läns distrikt. Vidare Gästriklands, Hälsinglands, Medelpads, Jämtlands, Västerbottens och Luleå distrikt.

Endast fyra distrikt åtnjuta understöd av landsting för sin verksamhet. Malmöhus läns landsting har nämligen beslutat att av 30 kronors-anslaget till studiecirkelarna skall utgå 5 kr. till instruktionsverksamheten, det övriga till cirkelarna för bokinköp. Blekinge läns landsting har lämnat 300 kr. till A. B. F:s semesterkurs vid Bräkne-Hoby folkhögskola och lika stort belopp utgår i Jämtlands län för liknande kurs vid Birka folkhögskola och i Stockholms län för semesterkurs å Vaddö folkhögskola samt i detta län 200 till distriktets administrationskostnader.

För varje A. B. F:s distrikt är en instruktör tillsatt. I städerna Eskilstuna och Västerås ha respektive lokalavdelningar egna instruktörer, som även i sådant avseende fungera för resp. län.

Instruktörerna, som äro A. B. F:s representanter i de olika distrikten, ha att å A. B. F:s vägnar inspektera distriktens studiecirkelbibliotek och att ansvara för bibliotekens och studiecirkelarnas rapportering till staten och A. B. F. Genom att stå i intim kontakt med A. B. F:s centralledning kunna de följa utvecklingen av bildningsarbetet och sålunda bli i tillfälle att lämna råd och upplysningar angående detsamma. I viss utsträckning kunna de rekvireras till olika platser inom distriktet för att vara behjälpliga med bildningsarbetets organisation. Från och med verksamhetsåret 1928—29 åtnjuta de ett mindre arvode för expeditiönsarbete och instruktionsmöten samt reseersättning och dagtraktamente.

Till ledning vid bildande av distriktsorganisationer införas

Förslag till stadgar för A. B. F:s distrikts- organisationer.

A) Ett längre förslag. Uppgjort år 1919/20.

§ 1.

Arbetarnes Bildningsförbunds (A. B. F:s) distriktsorganisation för biblioteks-, studiecirkel- och föreläsningsverksamhet utgör en sammanslutning av fackliga, politiska, kooperativa och kulturella distriktsorganisationer inom arbetarerörelsen i län.

§ 2.

Distriktets ändamål är att verka för upprättandet och utvecklingen av arbetarebibliotek;

att bland distriktets arbetare sprida upplysningar om fördelen av självstudiernas bedrivande i studiecirklar;

att i samband med biblioteks- och studiecirkelverksamheten anordna föreläsnings- och folkhögskolekurser och

att för övrigt arbeta för att intresset för bildningsarbetet bland distriktets arbetare höjes, ävensom att ett planmässigt samarbete ordnas emellan de olika former av bildningsarbete, som finnas inom eller utom arbetarerörelsen.

§ 3.

Ansökningar om inträde i distriktet ställas till styrelsen, som avgör om inträde beviljas eller icke.

§ 4.

Distriktets ledning handhaves av en styrelse, bestående av en för två år utsedd representant jämte suppleant för varje till distriktet ansluten distriktsorganisation.

Styrelsen tillkommer:

att fastställa inkomst- och utgiftsstat efter förslag av verkställande utskottet och i samband härmed bestämma storleken av den kontingent, som erfordras för verksamhetens uppehållande;

att förvalta distriktets medel;

att i samråd med A. B. F:s centralbyrå utse instruktör och fastställa instruktion för honom;

att avgiva verksamhetsberättelse till anslutna organisationer, anslagsgivande institutioner och till A. B. F:s centralbyrå.

§ 5.

Distriktets löpande angelägenheter skötas av ett inför styrelsen ansvarigt verkställande utskott, bestående av ordförande, sekreterare, kassör och instruktör.

§ 6.

Styrelsen sammanträder till årsmöte före 1 september för att fastställa arbetsplan och stat för verksamhetsåret samt för granskning av föregående års verksamhet.

§ 7.

Räkenskapsåret räknas från 1 juli till 30 juni.

§ 8.

Revision verkställs vid varje räkenskapsårs slut. Revisorer utses en vardera av de tre största till distriktet anslutna organisationerna. Suppleanterna utses av de tre därefter i storlek kommande organisationerna.

§ 9.

För ändringar av stadgarna erfordras beslut av ett ordinarie årsmöte samt A. B. F:s godkännande härav. I den händelse distriktet upplöses skall all distriktets egendom tillfalla A. B. F.

B) Ett kortare förslag. Upprättat 1929.

1.

Denna distriktsorganisation utgör en sammanslutning av studiecirklar, bibliotek och lokalavdelningar anslutna till A. B. F. inom

2.

Dess ändamål och uppgift är:

- a) att anordna årliga möten med representanter för A. B. F:s studiecirklar och bibliotek inom distriktet för behandling av gemensamma bildningsspörsmål;

- b) att i den omfattning sådant är möjligt organisera folkbildningskurser, semesterkurser, studieresor och utbildningskurser för studieledare;
- c) att befrämja planmässigt samarbete mellan olika riksförbunds och folkhögskolornas bildningsverksamhet inom distriktet;
- d) att i samråd med A. B. F:s centralbyrå utse instruktör för distriktet samt
- e) att bevaka studiecirkelarnas och bibliotekens intressen och anslagsfrågor.

3.

Medlem av denna organisation är varje studiecirkel och bibliotek inom distriktet, som anslutit sig till A. B. F., är i verksamhet och till centralbyrån avlämnat föreskriven rapport eller redogörelse för näst-föregående verksamhetsår.

Vid distriktets möten äger varje sådan cirkel och varje sådant bibliotek representationsrätt med *ett* ombud. För varje ombud erlägges till distriktets kassa, om så erfordras och beslutas, en årsavgift av kr.

4.

Såsom verkställande och förvaltande organ utses vid årsmöte en styrelse av 4—6 personer utom instruktören. Styrelsen konstituerar sig själv.

5.

Distriktets årsmöte hålles före augusti månads utgång.

Därvid förekommer:

- a) Styrelsens berättelse för det gångna arbetsåret.
- b) Val av styrelse, instruktör och revisorer.
- c) Behandling av väckta frågor rörande bildningsarbetet inom distriktet.
- d) Frågor rörande arvoden och reseersättning åt styrelse och revisorer samt om resefördelning för ombud, som deltaga i årsmötet.

6.

Verksamhetsåret skall sammanfalla med A. B. F:s eller räknas från 1 juli till och med påföljande 30 juni.

3. Lokalavdelningar.

Liksom A. B. F. är ett förbund av många förbund, är lokalavdelningen också en förening av många föreningar. I intetdera fallet är personligt, direkt medlemskap möjligt. Lokalavdelningen är helt enkelt en kopia i mindre mått av de större organisationerna, riksförbundet och distrikten.

Lokalavdelningarnas stödorganisationer.

Ledningen för A. B. F. ligger, såsom förut sagts, hos ett representantskap, utsett av riksorganisationerna. Motsvarande *lokala* styrelse kallas bildningsråd. Dessa rådsmedlemmar utses av fackföreningarna, ungdomsklubbarna eller andra lokala föreningar, vars huvudorganisationer tillhöra A. B. F:s riksorganisation. Även andra sammanslutningar med det fria folkbildningsarbetet på sitt program, såsom nykterhetsföreningar, föreläsningföreningar m. fl., kunna, där så anses lämpligt och gagneligt, inbjudas att ingå i lokalavdelningen för att vinna enhetlighet och kraft uti det lokala bildningsarbetet.

Hur uppstår behov av lokalavdelning?

I den organisationsapparat, som är nödvändig för ordnandet av arbetarnas bildningsverksamhet, är lokalorganisationen otvivelaktigt den allra viktigaste. En aldrig så väl arbetande centralstudieledning skulle ingenting kunna uträtta, om ej de olika platserna, stora som små, ordnade verksamheten på ett ändamålsenligt sätt. Dessa lokala avdelningar frampressas emellertid icke ovanifrån, från den centrala ledningen, utan det är i regel de på platsen för studiearbetet intresserade, som ganska snart finna, att det helt enkelt icke går att få någon ordning på verksamheten utan att en lokalstyrelse för det hela inrättas. Låt oss exempelvis se, hur A. B. F:s arbete på en liten industriort i regel utvecklas. Det börjar vanligen med en studiecirkel, antingen fristående eller direkt bildad inom någon förening, ungdomsklubb e. dyl. Ofta, mycket ofta t. o. m., är det endast *en* person, som från början är den intresserade. Han skriver ett brevkort till A. B. F:s centralbyrå och begär arbetsmaterial, särskilt broschyren Arbetarnes studiecirkelverksamhet, vilket allt erhålles gratis. Han förfrågar

sig hos liktänkande. Han agiterar bland kamraterna, om så behövs. Han får så småningom några stycken intresserade med. Ett litet sammanträde hålles och den lilla studiecirkeln börjar sin blygsamma verksamhet. Böcker rekvideras, studieplaner likaså, och när detta erhållits börjar det egentliga studiearbetet. En god ekonomisk hjälp har en dylik första cirkel i A. B. F:s bokanslag å 25 kr. Snart erhålles även landstingsanslag, d. v. s. i de län, där sådant förekommer, vilket numera är förhållandet i de allra flesta. Det är dock först under cirkelns andra år som även statsbidrag erhålles.

Nu fortgår cirkelns arbete vintern igenom, knaggligt kanhända ibland, men kanske bra också, ty man förstår ofta att göra arbetet både intressant och roande. När våren kommer avslutar man det första arbetsåret med en offentlig fest, fast beslutna att fortsätta till hösten.

Och det gör man. Ännu en cirkel kommer till stånd. Intresset har smittat. Båda uppbära nu bokanslag från landstinget och den äldsta dessutom första gången anslag från staten, även det sista i form av böcker. Med gemensamma krafter anordnas en föreläsningskurs, vilken ytterligare stimulerar intresset för studiecirkelverksamheten. Även till föreläsningkursen lämnar A. B. F. anslag.

När så det andra arbetsåret är avslutat möter i regel vissa svårigheter. Kanske redan efter det första året. De böcker, som de båda cirkelarna erhållit av stat, landsting och A. B. F., deras för egna medel inköpta också, få nämligen icke stanna i cirkelmedlemmarnas ägo. De skola i stället komma till nytta även utanför cirkelarna, de skola utlånas till allmänheten. Nu kommer nya, större krav på cirkelarna, biblioteket, det gemensamma *studiecirkelbiblioteket*, skall upprättas och dylikt kostar pengar. Visserligen bidrager A. B. F. även nu. Halva kostnaden för det nödvändiga arbetsmaterialet betalas sålunda av A. B. F., men ändå...

Nu säger man: Detta är ju en för alla gemensam angelägenhet. Detta att upprätta ett offentligt bibliotek är ju en arbetarorganisationernas, en hela bygdens sak. Det blir alldeles för kostsamt för oss fattiga studiecirkel att både betala vårt studiemateriel och dessutom, med våra fattiga slantar, uppehålla ett offentligt bibliotek. — Så resoneras det och resultatet blir, att de båda cirkelarna inbjuder alla platsens

föreningar till en sammankomst, där frågan dryftas med resultat att en A. B. F:s lokalavdelning bildas. Denna övertager nu såväl biblioteks- som föreläsningsverksamheten, helst i samarbete, det bör alltid framhållas, med förutvarande bildningsorganisationer på platsen, om sådana finnas. Så enkelt tillkomma oftast våra mera fasta lokalavdelningar, sedan behovet först gjort sig gällande.

Lokalavdelningens organisation.

I fråga om dessa lokalavdelningars organisation lämnar A. B. F. rätt fria händer. Organisationen får helt anpassas efter de lokala förhållandena. Förslag till stadgar tillhållas, ett slags normalstadgar, med rätt dock att i dessa göra de ändringar, som betingas av platsens förhållanden.

Denna frihet är nödvändig. Över huvud taget böra både cirklar och andra sammanslutningar för folkbildningsarbete få sköta sig så mycket som möjligt själva. Friheten är också möjlig, icke minst på grund av, att lokalavdelningarna icke ha några som helst fasta avgifter att betala till huvudorganisationen, d. v. s. till A. B. F.

Ekonomien.

De medel, som lokalavdelningen kan anskaffa, det må ske genom föreningsavgifter, kommunalt anslag eller på annan väg, stanna alltid på platsen och komma dess verksamhet tillgodo. Därför kunna också föreningarnas avgifter i de olika lokalavdelningarna i storlek variera ganska avsevärt, beroende på det intresse resp. orters arbetare ha för bildningsverksamheten. I Stockholm, där A. B. F. helt naturligt har sin största lokalavdelning, betala sålunda de anslutna föreningarna en årsavgift av 25 öre pr år och medlem, med begränsning uppåt till högst 500 kr. för större fackliga föreningar och 125 kr. för politiska föreningar. I Malmö är avgiften till lokalavdelningen däremot *fyra* gånger så stor, alltså en krona pr år och medlem. I Göteborg är den 25 öre för helbetalande och 15 öre för halvbetalande medlem o. s. v.

Dessa olikheter i avgiftshänseende återverka givetvis på den egentliga studieverksamhetens organisation. I Stockholm är det till exempel icke möjligt att av föreningsanslag lämna

något bidrag till studiecirkelarnas kostnader. I Göteborg bidrager lokalavdelningen med en fjärdedel av lärararvodena, och i Malmö har man det ordnat så, att i alla cirklar av viss typ äro medlemsavgifter lika och kostnaderna för både lokal och lärare utjämnas med lokalavdelningens tillskott. Samtliga de tre stora, här nämnda lokalavdelningarna utger f. ö. sina årsberättelser i tryck och kunna dessa berättelser av intresserade erhållas. Av berättelserna framgår, att studiecirkelmedlemmarnas egna tillskott till verksamheten varit rätt olika. Så har Stockholm 1929—30 i sina 345 cirklar haft 5,754 medlemmar, vilka betalat c:a 55,000 kr. i personliga avgifter eller i genomsnitt 9 kr. i avgift pr medlem. Göteborg med sina 88 cirklar och 1,947 cirkelmedlemmar visar en medlemsavgift av i medeltal något över 2 kr. och Malmö, med den i förhållande till folkmängden livligaste verksamheten i landet, har haft 105 studiecirklar med 1,893 medlemmar, men med i genomsnitt endast kr. 1:90 i avgift pr år. Alltså: I Göteborg har varje cirkelmedlem erlagt över 2 kr., i Stockholm 9 kr. och i Malmö, med *största* föreningsavgiften till lokalavdelningen, ha cirkelmedlemmarna erlagt endast kr. 1: 90 om året. Det anförda må vara exempel nog på den självstyrelse, våra lokalavdelningar äga.

När böra lokalavdelningar bildas.

Våren och de första sommarmånaderna är lämpligaste tiden för förberedelserna till att få dylika lokalavdelningar till stånd på platser, där sådana saknas, men där arbetarorganisationer och studiecirklar finnas. Många cirkelledare ha säkerligen i sitt arbete känt behov av det stöd, en dylik sammanslutning, omfattande alla platsens föreningar, kan ge. Om det första steget tages på försommaren, d. v. s. att stadgeförslag m. m. rekvireras, torde ett förberedande möte kunna komma till stånd i augusti och det konstituerande sammanträdet med lokalavdelningen hållas i september, alldeles lagom för att man skall hinna planera vinterns verksamhet och motion om kommunalt anslag för nästa år inlämnas.

Men när den lokala organisationen skall utformas, är det av stor vikt, att apparaten blir den enklast tänkbara, men på samma gång ändamålsenlig, just sådan som *Ni*, på *Eder* plats, behöver den.

Lokalavdelningarnas uppgifter.

Enligt stadgarna har lokalavdelning fem huvuduppgifter. Den första och viktigaste är att bestämma riktlinjerna för A. B. F:s bildningsverksamhet inom avdelningens område. Vad innebär det? Vilka riktlinjer kunna komma ifråga? Vid besvarandet av dessa spörsmål må först markeras, att riktlinjerna ej få vara tvång, som binder och förlamar verksamheten. Icke heller någon dogmatisk kommendering i viss åsiktsriktning. Full *frihet* vid val av studieämnen och studiekurser, studiesätt och studietider, föreläsare och lärare, måste lämnas. De olika förhållanden och behov, som göra sig gällande i bruks- och stationssamhällen, i storstäder och småstäder, i fiskelägen och bland sjöfolk etc. utesluta varje tanke på någon slags normalplan, efter vilken alla orter skulle arbeta. Ja, det går inte för sig ens i samma lokalavdelning. På ena stället kan man ha studiesammanträden en eller flera gånger i veckan. På ett annat ställe är detta ogörligt på grund av att medlemmarna äro bosatta för långt ifrån varandra eller måste för sin utkomst ligga borta ifrån hemmet i veckotal på skogs- eller flottningsarbete. Man får då ordna med boklån och självstudier för medlemmarna var för sig och begränsa sammankomsterna till några få vid de större helgerna. På många håll lägger skiftarbete hinder i vägen för regelbundna studiemöten. Så är ock fallet med sjöfolk och fiskare. Alla ha emellertid behov av och rätt att få ljus och värme för sitt kulturella liv. Men arbetet och planläggningen måste läggas efter olika linjer. Det behövs alltså stor rikedom på initiativ och uppslag för att kunna organisera det fria folkbildningsarbetet efter de vitt skilda förhållanden, under vilka befolkningen lever. Man får ju ej inkräkta på eller draga folket från dess förvärvsarbete. Helt annorlunda, framförallt mindre konstigt, är det att planera arbetet i en skola.

Men friheten får lov att gälla, ej blott de yttre formerna för arbetet utan också för åskådningarna, åsikterna. Vårt bildningsarbete skall varken vara kapitalistiskt eller socialistiskt. Bildningen är i och för sig varken det ena eller det andra, varken borgerlig, socialdemokratisk, liberal-frisinnad, kommunistisk, syndikalistisk eller anarkistisk. Den är mänsklig, så sant den ju först och sist ingenting annat åsyftar än

att mer och mer tränga undan djuret-barbaren och få fram människoidealet. Vägen dit är förvisso lång för alla partier och samfundsuppfattningar. A. B. F:s folk har rätt att få klar och oförfalskad kunskap, utan förvrängning eller förvandling, om *alla* samhällsläror och samhällsideal. Och man skall ha mod att se och pröva allt, även åskådningar och åsikter, olika eller rakt motsatta ens egna. Man får ej som Per Gynt "gå udenom" utan måste slå sig igenom "den store Bøjgen". Det är först sedan olika uppfattningar och åskådningar upptagit och utkämpat den tysta striden *inom* oss, som det egna och andliga hemmet grundlägges. Dessförinnan är man bara arrendator, som lever på långods från andra. Man har en blind, död eller fanatisk tro på vad andra ha sagt men har aldrig själv gått till botten med frågorna och tillkämpat sig en självständig uppfattning. Det är dit vi vilja komma med vår folkbildning. Det får ej heta: jag är socialist, kommunist, högerman etc. därför att den eller den är det eller har sagt, att den åskådningen är riktig. Nej, man skall kunna säga: jag har själv genom allvarlig och grundlig prövning funnit att så är. Jag har icke fått denna uppfattning till skänks av andra eller tagit på mig densamma som man tar på sig en kappa. Övertygelsen har vuxit in i mitt medvetande under ärligt sanningssökande. Jag vet på vad jag tror och är beredd att därför leva, kämpa och lida. Åsikter, som grundas på detta sätt, kan man ej byta bort mot första bästa grynvalling. De ha blivit ett med ens väsen och följer en med allt klarare ljus under livets gång.

Det är alltså utifrån nu berörda tvenne frihetsprinciper lokalavdelningarna böra utgå vid bestämmande av riktlinjerna för verksamheten. *Frihet vid ämnesval och studiemetoder och frihet från allt åsiktstvång.*

Målet.

Men varthän skall då vårt fria folkbildningsarbete syfta? Riktlinjerna skola väl peka åt något visst bestämt håll. Ja, visserligen. Det måste peka mot ett bestämt mål. Detta mål är *de kroppsarbetande och undertryckta samhällsklassernas lyftning upp på ett högre plan i två avseenden, till högre levnadsstandard och till högre kulturell nivå.* Icke bara det

förre utan bådadera. Ty det är i denna kombineringsom A. B. F:s djupaste mening och mål ligger.

Här gäller det således ingenting mindre än uppbyggande av en ny kultur av ej blott etisk och social innebörd utan även av ekonomisk. För den uppgiften vill A. B. F. efter måttet av sina krafter och resurser förbereda och rusta arbetareklassen. Ty den måste vara med i detta arbete. Annars blir det ej bestående.

De hänsynslösa barbarkrafter, som framkallat världskriget och allt annat mänskligt elände både före och efter detta krig måste obönhörligt oskadliggöras och ersättas av krafter som skapa verklig folklycka. Det fria folkbildningsarbetet skall väcka och stimulera folken härför samt med entusiasm ställa sig i de livsbefrämjande kulturkrafternas tjänst.

Deltagare. Samarbete.

Vilka skola då vara med i A. B. F:s bildningsarbete? Naturligtvis först och sist kroppsarbetets män och kvinnor inom alla yrken och fack. Och det i största möjliga utsträckning. Icke blott såsom avgiftsbetalande utan såsom aktivt medverkande. Det är ju ännu blott ett fåtal, som är med i studiecirklar, vid föreläsningar och som använder sig av biblioteken. *Skolorna måste mångdubblas.*

Vid våra bildningssträvanden skola vi även söka nå överklassen. Även den bör in i A. B. F:s notvarp i större utsträckning än hittills. Varför? För det första därför, att den behöver det. Examensbildning eller god ekonomisk ställning är ej detsamma som bildning och s. k. fint folk, som endast härleda sin finhet från rikedom, är oftast ytligt, dumt och samhällsfarligt. Därför måste de ekonomiskt välsituerade komma med. De dras mycket ofta med fördomar och villfarelser, som det är nödvändigt att häva och skingra. Men de böra komma med för det andra därför, att bildningsarbetet har nytta av deras intresse och inflytande samt av deras bättre ekonomiska resurser. Ensidig isolering uti våra bildningscirklar till endast kroppsarbetare bör sålunda ej betraktas såsom något ideal. A. B. F:s riktlinjer böra peka på samverkan mellan alla krafter, som kunna sättas in i arbetet mot vårt mål. Mången befärar kanske att sådan samverkan kunde förlama verksamheten, ta bort eller kväva entusiasmen hos arbetarna

eller leda in på farliga avvägar med kompromissande hit och dit. Ja, den risken föreligger ju vid allt samarbete. Men har avdelningen hissat klara färger med avseende på bildningsarbetets medel och mål i enlighet med vad förut framhållits och hållas fanorna allttjämt rena under arbetets gång, skall risken för försumpning av verksamheten på grund av samarbetet med olika samhällsskikt bli minimal och mer än uppvägas av fördelarna. Arbetarrörelsens historia känner ju en lång, lysande rad av krafter ur överklassens led, som varit till ovärderligt gagn för arbetarklassens höjande både i materiellt och kulturellt avseende.

Ungdomen bör vara med.

Men A. B. F:s lokalavdelningar ha vid bestämmandet av riktlinjerna för sin verksamhet även att ta ställning till de mera framträdande företeelserna inom folklivet, särskilt inom lokalavdelningens område. Här möter nöjes- och idrottskulten. I samma mån som A. B. F. vill nå ungdomen och få den med i lederna blir det nödvändigt att ta upp spörsmålen om denna kult, som i så hög grad vunnit ungdomens intresse och offervilja. Ja, i så hög grad, att det numera allmänt konstateras att ungdomen offrar så gott som all sin fritid på danslokaler, biografer och idrottsplatser och nästan saknas i studiecirklar, föreläsningssalar och bibliotek. Företeelsen är så allmän, att det inte är en dag för tidigt att uppta frågan till allvarligt skärskådande och söka utfinna ändring. Det går dock ej an att låta ungdomen på detta sätt fara sin väg. Dess betydelse för framstegsarbetet är så stor, att det vore ansvarslost, att här bara låta det gå. Ungdomen behöver bildningsarbetet och framtiden behöver ungdomen. Man dansar inte in i det nya samhället, som vi drömma om. Icke heller är det så säkert att idrottshjältarna bli så särskilt rustade att lösa våra stora samhällsfrågor. Det är dock sådan lösning som utgör förutsättning för grundläggning av nya, bättre samhällen. Men för insatser i det arbetet krävas sunda människor med harmonisk utbildning, ej blott av muskelkraft och fysisk smidighet utan även, och det i lika hög grad, av tanke och viljestyrka, av intelligens och andekraft.

Nu är det en allmän iakttagelse, att så länge ungdomen regeras av dans-, bio- eller idrottsflugor, så är den förlorad för verkligt kulturarbete. Detta måste sägas ut högt och tydligt. Ty det är så.

Huru få det annorlunda?

Man får ej stanna vid blotta konstaterandet. Här kräves, att frågan tas upp till allvarlig diskussion. Vad är då att göra? Vilken ställning kan och bör det fria folkbildningsarbetets organisationer inta härutinnan?

Svar: Allra först skall man sluta med att klaga över den nutida ungdomens till synes allt för ringa bildningsintresse. Det var ej bättre förr. Då var dryckenskap, slagsmål och varjehanda våldshandlingar med ty åtföljande råhet ungdomens tidsfördriv i väsentligt större utsträckning än nu. Men med erkännande av denna mildring i ungdomslivets sedvänjor får det ej stanna. Det är i alla fall ej bra, som det är. Något *positivt* måste göras för att mera allmänt få ungdomen med i kulturarbetet. Det viktigaste härvid är att lägga det fria folkbildningsarbetet så, att ungdomen känner och erfar att den *får något*, något som ger värme, lyftning och friskhet. Något att leva av, tävla om och strida för. Det lyckas aldrig med tvångskommendering av de unga till studiecirklar och föreläsningar. Icke heller med varjehanda lockbeten. Men den kommer själmant i stora skaror så snart andlig matlust blivit väckt och för ungdomen begärlig näring bjudes. Det är härutinnan något som fattas. Skolan har gjort sitt till för att uttråka ungdomen med allt för mycket stillasittande vid läxboken. Intresset har slappnat, den andliga aptiten har skadats. En nyfödelse är behövlig och nödvändig. Den kan emellertid ej framkallas med konst. Liv kommer endast ur och från liv. Vi ha lyckligtvis ungdomar som leva. Dessa skola utföra undret. Av en liten gnista, kan bli en stor eld. Ett litet anspråkslöst frö kan bli ett stort träd. En sådan gnista, ett sådant frö är varje för folkbildningens sköna mål av entusiastisk glöd genomträngd ungdomssjäl.

Lokalavdelningen skall därför söka samarbete med ungdomen i större utsträckning än hittills. Även uti deras nöjes- och idrottsliv. På dansbanorna, biograferna och idrottsplatserna finns ungdomen. Sök den där! Vi äro inne på den vägen. A. B. F. medverkar i Skådebanan, i Svensk upplysningsfilm,

i gymnastik och folkdansklubbar. Studiecirkelar med ämnena teaterkonst och amatörteater, folklekar, sång och musik, gymnastik och idrott finnas och locka naturligtvis ungdomen i högre grad än stillasittande vid boken eller vid föreläsningen. Ty nu får den arbeta med, handla och verka själv. Ungdomen älskar aktivitet. Det väsentliga av det, som lockar ungdomen i nöjeslivet är sålunda upptaget på A. B. F:s program. Men endast sporadiskt tills vidare. De stora massorna av ungdom stå utanför vårt inflytande. Så bör det ej vara. När en lokalavdelning av A. B. F. bildas böra idrottsföreningar, amatör-sällskap och biografer, folkdanslag m. fl. inbjudas att vara med genom ombud och kontingenter. Nöjes- och bildnings-(studie)programmets grundlinjer böra uppgöras i samråd med vederbörande ledare och organisation. Härigenom undviker man sådana abnorma förhållanden som att samtidigt med en föreläsningskurs i samma hus eller nära intill anordnas biografförevisning eller dans. Det har t. o. m. hänt att föreläsning och dans anordnats och pågått samtidigt, det förra i undre våningen, det senare i salen mitt ovanpå föreläsningssalalen och det t. o. m. av medlemmar i samma klubb. Sådant är ju i högsta grad abnormt och tyder på bristande samarbete. Men om lokalavdelningen söker att med sig (i bildningsrådet eller på annat sätt) förena representanter även för anordnare av nöjestillställningar, så böra dylika sammanställningar kunna med god vilja å ömse sidor förekommas. Genom förnuftig organisation och planläggning av tider för både det ena och det andra bör man också kunna motverka ensidighet och skadliga överdrifter. Ett visst lagom kunde sålunda ernås både av nöjeskult och allvarligt bildningsarbete. Härigenom främjas ungdomens harmoniska danning.

Nöjesprogrammet skall sålunda inorganiseras uti, bliva så att säga en del av bildningsprogrammet. Intet principiellt hinder finnes för A. B. F:s avdelningar att ha egen biograf, egna folkdanslag, egen idrottsplan och eget amatörsällskap, egna musik- och sångsällskap. Där så sker, har man fullt med ungdom även uti allvarligt bildningsarbete. Så kan jämsides med uppdrivande av idrottsskickligheten och säkerheten i att ta mål på bollplanen även hjärnans spänstighet och tanke-skapande makt odlas, så att också uti idévärlden vackra mål nås och segrar vinnas.

Planläggning av studiearbetet.

Slutligen skall vid riktlinjernas bestämmande nödig hänsyn tagas till frågorna om det fria bildningsarbetets olika arbetsfält: studiecirklar, föreläsningskurser, bibliotek och studieresor, teaterverksamhet, nöjeskult etc. Skola alla dessa grenar ingå i bildningsarbetet eller någon begränsning göras? Detaljernas utformning tillkommer ju bildningsrådet. Men grundlinjerna skall lokalavdelningen bestämma. Beträffande verksamhetens omfattning torde det emellertid ej vara klokt att på förhand binda sig utan låta verksamheten växa fritt efter utvecklingens egen lag. Det är dock *en* anordning ifråga om bildningsarbetet, som avdelningen redan från början bör taga ställning till, en anordning, som håller på bli rätt allmän i våra lokalavdelningar. Det är anordningen med års- och halvårsmöten. Det förra på våren för föreningsangelägenheters avgörande m. m. och för överenskommelser rörande sommarens arbetsprogram (utflykter, studieresor, friluftsfester m. m.). Det senare på hösten för fastställandet av grundlinjerna för vintersäsongens studiearbete. Men vid båda dessa möten, som böra kunna upptaga minst ett par dagar, böra offentliga föreläsningskurser och fester anordnas i syfte att stimulera bildningsarbetet och för detsamma vinna nya anhängare. Mötena böra grundligt förberedas och i möjligaste mån göras till årligen återkommande av befolkningen i bygden efterlängtade och livligt besökta högtider.

Uti glest befolkade skogs- och fjällbygder torde sådana vår- och höstmöten bli det väsentliga uti det gemensamma bildningsarbetet och få en alldeles särskilt betydelsefull uppgift att fylla. Vilket emellertid ej hindrar att de vitt åtskilda byarnas studiecirklar och deras medlemmar kunna bedriva studier var för sig.

Under verksamhetsåret 1927—28 rapporterades inalles 365 lokalavdelningar till A. B. F:s centralbyrå.

Härmed torde de viktigaste synpunkterna i fråga om riktlinjerna vara angivna.

Angående lokalavdelningens organisation för övrigt hänvisas till efterföljande stadgar. Dessa kunna i behöfligt antal exemplar rekvireras från A. B. F. Givetvis kan på mindre platser en del punkter i dessa uteslutas, under det stadgarna på större platser måhända behöva förses med ett eller annat

tillägg. Framhållas bör önskvärdheten av att ej binda verksamheten genom alltför många stadgebestämmelser. Allt som skall utföras, behöver och kan ju ej heller detaljeras i stadgarna. Ju kortare dessa äro, desto bättre.

Stadgar för A. B. F:s lokalavdelning i

Organisation och uppgift.

§ 1.

Arbetarnes Bildningsförbunds lokalavdelning utgör en sammanslutning av föreningar, vilka genom sina huvudorganisationer tillhöra Arbetarnes Bildningsförbund (A. B. F.) eller vilka erhållit A. B. F:s centralbyrås tillstånd att ansluta sig till avdelningen.

§ 2.

A. B. F:s lokalavdelning har till uppgift:

att bestämma riktlinjerna för A. B. F:s bildningsverksamhet inom avdelningens område;

att utverka anslag härför från kommun, föreningar, ekonomiska sammanslutningar och enskilda;

att ansvara för förvaltningen av arbetarbiblioteket och verka för dess vidare utveckling;

att främja ett planmässigt samarbete emellan ortens organ för bildningsarbete inom och utom arbetarrörelsen, samt

att i övrigt så verksamt som möjligt höja och stärka bildningsintresset bland ortens arbetare.

§ 3.

Ledningen av A. B. F:s lokalavdelning handhaves av ett bildningsråd. De till avdelningen anslutna föreningarna äga att utse ombud i bildningsrådet enligt följande grunder;

förening med upp till 100 medlemmar äger att utse ett ombud för varje påbörjat 25-tal medlemmar;

förening med över 100 medlemmar äger utse 4 ombud för första hundratalet medlemmar samt dessutom ett ombud för varje påbörjat hundratalet.

Dessutom väljer varje till A. B. F. ansluten studiecirkel ett ombud.

§ 4.

Avdelningen äger besluta en minimikontingent som villkor för medlemskap. Ingen förening må dock kunna uteslutas utan att saken underställts A. B. F:s centralbyrås prövning. Kontingent får icke åläggas studiecirkel.

Bildningsrådet

§ 5.

Bildningsrådet sammanträder *dels* under augusti månad för uppgörande av verksamhetsplan, *dels* under förra hälften av maj månad till årsmöte, varvid förekommer granskning av förvaltningen och val av funktionärer.

§ 6.

Bildningsrådet tillkommer:

- att* förvalta avdelningens medel;
- att* fastställa inkomst- och utgiftsstat samt arbetsplan efter förslag av verkställande utskottet;
- att* utse ett verkställande utskott, vars sammansättning bestämmes av rådet;
- att* utse styrelse för studiecirkelbiblioteket och *att* tillse *att* biblioteket förvaltas i överensstämmelse med stadgarna;
- att* utse bokförmedlare;
- att* utse revisorer i och för granskning av verkställande utskottets, biblioteksstyrelsens och bokförmedlarens verksamhet och räkenskaper, samt
- att*, med det undantag som i § 1 anges, avgöra frågan om nya föreningars inträde i avdelningen.

§ 7.

Arbets- och räkenskapsår räknas från 1 maj till 30 april. Verksamhets- och revisionsberättelser skola vara avlämnade i god tid före årsmötet.

Verkställande utskottet.

§ 8.

Avdelningens löpande angelägenheter skötas av ett inför bildningsrådet ansvarigt verkställande utskott.

Verkställande utskottet tillkommer:

- att* efter av bildningsrådet uppgjord verksamhetsplan organisera studiecirklar samt skaffa lokaler och lärare till dessa;
- att* i samband med biblioteks- och studiecirkelverksamheten anordna föreläsningkurser och bildande samkväm; samt
- att* avgiva verksamhetsberättelse till de till avdelningen anslutna organisationerna, till anslagsgivande institutioner, till bildningsrådet och till A. B. F:s centralbyrå.

Stadgeändring.

§ 9.

Förändring av dessa stadgar fordrar samstämmiga beslut av tvenne möten med bildningsrådet samt A. B. F:s centralbyrås godkännande härav.

Verksamhetens upphörande.

§ 10.

Om A. B. F:s lokalfördelning nedlägger sin verksamhet, skola avdelningens tillgångar tillfalla arbetarnas bildningsverksamhet på sätt som av bildningsrådet i samråd med A. B. F:s centralbyrå beslutas.

IV.

A. B. F:s verksamhetsgrenar.

Redan vid starten 1912 fastslogs, såsom framgår av stadgarna, att A. B. F:s arbete skulle omfatta biblioteks- och föreläsningsverksamhet (§ 1), vilket ändamål närmare bestämdes uti § 2 till "att organisera biblioteks- och föreläsningsverksamheten inom arbetarevärlden, att förmedla bokinköp och föreläsningar samt att utdela anslag till studiecirkelar och föreläsningskurser".

På grund härav omfattar verksamheten tre områden, nämligen studiecirkeln, biblioteket och föreläsningsverksamheten med särskild inriktning på arbetareklassens behov härutinnan. Syftet är att väcka och leda självbildningsarbete. Detta koncentreras kring biblioteket och studiecirkeln med föreläsningen såsom stimulering och vägledning. De tre verksamhetsformerna skola stödja varandra, ingå i varandra såsom hjälpmedel uti självuppfostrans gärning. Självarbete, självstudier, eget tankearbete för förvärvande av självständig livssyn hos envar är målet, som aldrig får lämnas ur sikte. Detta är innebörden uti studiearbetet.

Men härför behöves lugn och hemkänsla. Man vill gärna, så vitt möjligt är, vid sina enskilda studier i hemmet, ha en liten vrå, där man ostörd kan sällskapa med boken och tankarna. En idyllisk skildring av en sådan vrå möter i Björnsterne Björnsons fortellinger om den lilla kammaren där ynglingen Arne har sina böcker och minnen och dit han emellanåt drar sig undan för att läsa och tänka.

Men lugn, ro och hemkänsla är nödvändig förutsättning även för studiecirkelar vid deras gemensamma studiemöten, eller för enskilda vid studiebordet i biblioteket.

Därföre tränger sig frågan om studiehem eller folkbildningshem allt kraftigare fram i vårt land. Det är en utomordentligt viktig förutsättning för A. B. F:s verksamhet. Att

riksdagen också behjärtat detta spörsmål framgår av det beslut som 1920 års riksdag fattade, nämligen att anhålla hos Kungl. Majestät om en utredning

”huruvida och under vilka former och bestämmelser statens medverkan må kunna lämnas för uppförande av allmänna, utanför partimotsatserna ställda till tjänst för folkets samhällseliga behov och kulturella strävanden avsedda samlingslokaler i bygder, som lida brist på sådana lokaler och resurser att själva åstadkomma dem, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda”.

Någon sådan utredning har emellertid veterligen ännu icke kommit till stånd. I väntan härpå får den intresserade allmänheten söka lösa frågan själv.

Såsom inledning till några tankar om A. B. F:s olika verksamhetsgrenar må därför först ägnas uppmärksamhet åt

Lokalfrågan.

I detta avseende återstår mycket att önska och förverkliga. Från skilda håll i landet rapporteras om svårigheter, som möta vid lokalfrågans ordnande. Än är det en statarstuga, som användes, men måste utrymmas, då vintern kommer, emedan rummet ej kan hållas varmt, än får man acceptera såsom studierum köket i en förenings- eller biolokal, än störes studiearbetet av dans eller biograf i föreningshuset, då lokal för cirkel och bibliotek där upplåtits, än måste man av brist på lokal nomadisera mellan cirkelmedlemmarnas hem, än får man utkämpa en segsliten konflikt med vederbörande om en plats för studierna uti socknens skolhus eller kommunalrum, än gör man försök att uppföra eget hem. Man samlar eller tecknar kapital härtill men företaget strandar på svårigheten att få förvärva lämpligt belägen tomt. Än slutligen måste man av brist på lämplig lokal nedlägga arbetet. I de större städerna och i de stora fabriks- och industridistrikten går det väl an. Där är ju relativt bra ordnat. På åtskilliga håll alldeles utmärkt. Men i småstäderna och på landsbygden är det sämre ställt. I en rapport från en småstad i södra Sverige heter det: ”Fastän ingen brist råder på lokaler finnes dock ingen lämplig för studiecirkelne.” I andra rapporter heter det: ”Arbetet försvåras av brist på lokal.” ”Lokal är svårast att

ordna." — "Som cirkeln ej har lämplig lokal, ha studierna ej kunnat bedrivas i den utsträckning, som önskligt vore." — "På grund av lokalbrist har något ordnat studiearbete ej kunnat bedrivas." — "Cirkelns arbete har förryckts av brist på lokal." — "Om ej lokalfrågan kan lösas, så förryckes allt vårt arbete."

En cirkel i Norrbotten frågar: "Hur skola vi få tomt för ett studiehem? Kronan disponerar all mark miltals häromkring och förvaltningen vill ej ha något Folkets hus på kronans mark. Cirkeln får nog nedläggas."

Från annat håll rapporteras:

"Tyvärr måste det sägas, att flera cirklar ej kunnat börja i brist på lämpliga lokaler. Knappast något annat har varit av så utomordentlig betydelse, som vårt studiehem, men nu kan det inte längre ta emot alla cirklar, som där vilja ha sina möten. Rörelsens omfattning hade varit ännu större, än den är, därest studiehemmet varit tillräckligt stort."

På landsbygden får man utnyttja de möjligheter, som stå till buds för cirkelns möten och för biblioteket. Det blir på sina håll kafélokaler, på andra håll skolhus eller kommunala sammanträdeslokaler, på andra åter föreningshus. Där dessa möjligheter saknas, återstår att hålla mötena och ha biblioteken i enskilda hem. Ofta då med nomadisering med mötena mellan cirkelmedlemmarnes hem och med biblioteket i en kista, som t. o. m. biblioteksstyrelsen ibland ej vet, var den är tillfinnandes mellan mötena. Det är ju mera absurda än idealiska förhållanden detta. Visst är det bra och mångenstädes alldeles nödvändigt för bildningsverksamhetens möjliggörande, att de kommunala samlingslokalerna och föreningshusen upplåtas. Men det är i regel icke någon idealisk lösning av studiehemsfrågan. Nämrda lokaler äro ju byggda och inredda för helt andra ändamål och cirkelmötena måste rätta sina möten efter de tider, då de äro lediga. Regelbundenhet i sammanträdena försvåras härav. Vad föreningshusen beträffar, gäller särskilt för de äldre, att de ej äro byggda med tanke på behovet av studiehem. Studiesammanträden där störas av andra möten och tillställningar.

Av vad nu är sagt framgår, att trängande behov i ett stort antal fall förefinnes av studiehemsfrågans lösning. Alla bildningsintresserade och i synnerhet våra A. B. F.-avdelningar

böra ägna den största uppmärksamhet åt densamma. Och detta gäller också arbetarorganisationerna över lag. Det fria folkbildningsarbetet inom arbetarklassen på landsbygden är ännu i sin linda. Ett betydande hinder för utveckling och tillväxt utgöra lokalsvårigheterna. Från allt för många håll rapporteras så här: "Det blir ingen ordning med vår studieverksamhet, förrän vår lokalfråga blir lyckligt löst."

Huru kunna lösa frågan?

Vid *industriella verk* blir det alltmåra vanligt, att lokaler till studiecirkelnas möten samt till bibliotek tillhandahållas kostnadsfritt av *industriföretaget*. Vid åtskilliga av våra äldre järnbruk har så skett och sker fortfarande. Förhållandet borde emellertid omfatta samtliga större industriplatser. Arbetarorganisationerna böra på allt sätt stödja studiecirkelnas och bibliotekens framställningar härom. Under senaste verksamhetsåret rapporteras, att åtminstone tre verk ej blott kostnadsfritt upplåtit lokaler med fritt ljus och värme utan även bekostat solid och tidsenlig inredning och möblering. Veterligen har detta skett och sker utan att någon förödmjukande inblandning skett eller något försök till åsikts tvång utövats av verksledningen. I detta fall innehålla ju statsmakternas bestämmelser och villkor för anslag fullt tillräckliga kontrollbestämmelser. Nu nämnda lokala möjligheter äro emellertid, huru förträffliga och bra de än kunna vara, icke det *allra bästa*. Idealet är

Egna studiehem.

Här möter naturligtvis först och främst penningfrågan. Den är viktig men icke den viktigaste. Viktigast är att vederbörande husvilla något *vill*. Finnes vilja, finnes alltid väg. Många exempel kunna anföras, som visa, att man med god vilja, energi och ihärdighet kunnat nå vackra resultat även med nog så små ekonomiska resurser. Såsom ledning och uppslag i frågan må emellertid några praktiska åtgärder här framhållas. Först bör man undersöka, vad som kan vinnas *genom samarbete med arbetarorganisationerna på platsen*. När lokaler för deras behov skola nybyggas, ombyggas eller repareras kan och bör studiehemsfrågan bringas på tal. Med relativt små kostnader skulle då åtgärder kunna vidtagas för beredande av utrymme till lämpliga och lämpligt förlagda lo-

kaler för studiecirklar och bibliotek. Det är önskvärt, att planritningar (normalritningar) till Folkets hus utarbetas av sakkunnig person med nödigt hänsynstagande till det förefintliga behovet av studie- och biblioteksrum. Landssekreteriatet har ju för åtskilliga år sedan låtit utarbeta och tillhandahållit vederbörande förslag till ritningar för Folkets hus. Kanske kunde man få räkna med, att denna normalritningsfråga kunde utsträckas även till studiehemslokaler dels inrymda i Folkets hus, dels uppförda såsom självständiga bygg-



A. B. F:s studiehjem i Lessebo.

nader. Frågan härom är så pass viktig, att den gott motiverar en direkt framställning i saken från vederbörande husvilla studiecirklar och bibliotek till Landssekreteriatet. Må så ske! Vidare bör studiecirkelfolket göra sig påmint i lokalfrågan, när skolbyggnader och kommunala samlingslokaler skola uppföras. Med god vilja hos vederbörande kan planläggningen av dessa offentliga byggnader innesluta även en studiehemsavdelning. Här ha våra arbetarrepresentanter i skolråd och fullmäktige en viktig och tacksam uppgift att fylla.

Veterligen ha vi ännu blott ett fåtal egna studiehjem inom A. B. F.-organisationerna. Av dem må nämnas Lessebo lilla studiehjem, som kostat 6,000 kr. samt Malmö stora för en kostnad av lika många tiotusen. Men så har Lessebo lokalavdelning endast 6 cirklar mot Malmöavdelningens 105.

Lessebohemmet har åstadkommits genom medlemmarnas frivilliga och oavlönade arbete, genom insamling och bidrag av organisationer (940 kr.), genom fester och aftonunderhållningar (1,177 kr.) samt genom lån från Folkets hus-föreningen på platsen (3,500 kr.). Detta lån har emellertid nu avskrivits, så att hemmet är skuldfritt. Det förefaller vara mönsterstudiehjem för sådana platser där lokalavdelningar med upp till ett tiotal cirklar arbeta kring ett gemensamt bibliotek. Hemmets utseende, dess rumsindelning och inredning framgår av klichéerna. För större landsbyar, stations- och municipalsamhällen samt ett stort antal industriplatser i landet passar det utmärkt. Studietrevnaden och glädjen samt studiearbetets styrka skulle förvisso kraftigt främjas, om sådana hem mera allmänt kunde komma till stånd. Lessebo-exemplet visar, att det går och manar till efterföljd. Av största intresse är, att meddelande till centralbyrån lämnas om och då studiehjem komma till stånd eller äro under förberedande.

Genom lyckliga omständigheter har A. B. F.-avdelningen i Malmö, såsom nyss omnämnts, blivit ägare av en synnerligen väl belägen tomt med trädgård och en där uppförd byggnad i tvenne våningar. Vardera våningen om 5—6 rum med egna ingångar från hallarna. Priset 60,500 kr. anses vara särdeles billigt. Man har försäkrat sig om ett lån mot hygglig ränta och dito amorteringsvillkor. Stadsfullmäktige ha höjt sitt anslag för A. B. F. i Malmö med 5,000 kr. som man hoppas få behålla för kommande år för att därmed förränta och amortera skulden. För saken intresserade arbetare i olika yrken ha utfört gratis arbete med inredning och iordningställande av lokalerna. Den moderna skånestaden har härmed givit de övriga storstäderna i landet ett föredöme.

Förhyrda, väl ordnade studiehjem och bibliotekslokaler har A. B. F. i Stockholm, Eskilstuna, Västerås, Örebro, Falun, Jönköping, Göteborg, Grängesberg, Älvsjö, Långshyttan, Landskrona, Hälsingborg, Lund, Kävlinge m. fl. platser. I

Huskvarna, Trollhättan, Gävle, Norrköping är frågan om studiehem under förberedande utredning. Så är ock fallet vid åtskilliga större industriplatser både i södra, mellersta och norra Sverige.

Sämst ställt med lokalförhållandena är det, såsom förut framhållits, på den glest befolkade landsbygden. Men även där bör mycket kunna göras till förbättring. Lämpligt är ju,



Interiör av A. B. F:s studiehem i Lessebo.

att verksamheten i sådana trakter decentraliseras. Många små cirklar, helst en i varje by! För dessa äro varken föreningshus eller kommunala samlingslokaler inom räckhåll. Ty de äro förlagda till de mera centrala platserna. Och man bör ej ställa så, att cirkelmedlemmarna måste gå långa vägar till studielokalen. Inom byn bör därför studiehemmet förläggas. I de flesta fall torde härvid enda möjligheten vara att förhyra lämplig lokal. Ätminstone till en början. Men även en förhyrd lokal kan och bör göras hemtrevlig. I bondgårdarne finnas gott om rum, som sällan användas och

som skulle kunna upplåtas mot billig hyra för att ordnas till studiehem. Men härvid bör man ej nöja sig med vad som helst utan se till, att man får en snygg, varm och ljus lokal så belägen, att värdfolket och cirkelfolket icke störa varandra. För mindre platser kan *ett* större rum med kapprum vara tillräckligt för både studiesammanträden och bibliotek. Till en början kunna bord och stolar upplånas, varigenom nyanskaffning kan begränsas till svart tavla, diverse biblioteksinventarier m. m., vilket allt ej behöver gå till någon större summa. Men efterhand bör cirkeln eller lokalavdelningen skaffa egen modern studiehemsinredning. Det första bokförrådet kan begränsas till ett vandringsbibliotek och en kollektion böcker från kommunens folkbibliotek. Viktigt är emellertid, att allt vad göras kan sker i syfte att få hemmet så trevligt och tilltalande som möjligt. Då allt i detta avseende är klart, startar verksamheten med en invigningshögtid, till vilken kommunens ledande män och kvinnor inbjudas. Här redogöres nu för vad A. B. F. är och vill. Man förhöjer stämningen med musik och sång. På så sätt vinnes, om allt går bra i lås, gynnsam stämning för enskildas och kommunala organs stöd.

Nu sättes arbetet i gång. Cirkeln studerar sitt ämne, böcker utlånas, en föreläsningskurs anordnas i mitten på vintern och på våren hålles ett offentligt avslutnings- och redogörelsesamkväm, vid vilket även sommarens sammankomster och kommande års studiearbete planlägges.

Allt eftersom arbetet växer och stabiliseras tränger tanken på eget hem fram och man börjar förbereda härför genom insamling av gåvor från enskilda och teckning av bidrag från organisationer, som tillhöra A. B. F. Vidare genom fester och samkväm, genom *tombolalotteri* och genom kommunala anslag (t. ex. av nöjesskatten). När tillräckligt god ekonomisk grundval lagts och lämpligt och vackert belägen tomt anskaffats sättes byggnadsarbetet i gång. Dessförinnan bör emellertid sakkunnig person anlitas att göra upp förslag till ritning. Man bör i detta fall nog tänka igenom planen, så att allt blir så ändamålsenligt och trevligt samt så billigt som möjligt. Se bilderna över Lessebohemmet. Ägande- och förvaltningsrätten torde lämpligast böra överlämnas åt en ekonomisk förening u. p. a. under ledning av representanter för lokalavdelning och cirklar.

I varje mera avskilt belägen landsby eller egnahemskoloni med ett 10-tal åboar har ett sådant studiehem en stor och vacker uppgift att fylla och bör komma till stånd.

Dansbanor äro nu rätt allmänna på landsbygden. Det är ungdomen som bekostar och underhåller dem. Skulle vi ej våga hoppas, att detta byggnadsintresse efterhand också skulle kunna utsträckas till studiehemmen?

1. Studiecirkelarbetet.

Har man, så gott sig göra låter, löst studiehemsfrågan, blir spørgsmålet, huru studiearbetet skall läggas. Den allmännaste formen nu härför är sammanslutning av intresserade i cirklar. Om deras bildande m. m. har centralbyrån utgivit en broschyr, benämnd Arbetarnes studiecirkelverksamhet och som tillhandahålles intresserade kostnadsfritt från centralbyrån. I broschyren meddelas upplysning, om vad en studiecirkel är, huru den bildas, om olika cirkelformer, om studieämnen, studieplaner och instruktion, om bokanskaffning, om statens, landstingens och kommunernas anslag och understöd samt om cirkelarnas rapportering och dennas betydelse.

Rörande det fria och frivilliga studiearbetet hänvisas för öfrigt till särskilt för ändamålet utgivna *studiehandböcker* av lektor Oscar Olsson (se härom förteckning å omslagets sista sida av denna broschyr) och till broschyrerna *Cirkelstudier* av rektor Justus Elgeskog och *Vårt studiearbete* av redaktör Nils Flyg. Denna litteratur kan köpas i bokhandeln med 20 % rabatt, om beställning göres av cirkel eller bibliotek. Nils Flygs arbete finnes dock numera endast i antikvariat eller i äldre bibliotek. Värdefulla anvisningar i studiearbetet lämnas även uti tidskrifterna *Bokstugan* (studiecirkelarnas tidskrift, numera övertagen och utgiven av Arbetarnes Bildningsförbund och Godtemplarordens studieförbund), *Studiekamraten* och *Ariel*. Å dessa tidskrifter kan prenumereras på posten eller också kunna de av cirklar beställas direkt hos utgivarna, då priset blir väsentligt lägre. Med rekommendation av nämnda litteratur må här angående studiearbetet meddelas endast sådant, som under de senaste åren uti A. B. F:s brevväxling varit föremål för förfrågningar, uttalanden, önskningar och bekymmer hos cirkelarnas ledare eller andra vederbörande. Först då om förfrågningarna beträffande studiearbetet.

Vad frågar man om?

Det är en ganska stor konst att fråga. I många fall t. o. m. konstigare än att svara. Man måste ju först ha något att fråga om. Härutinnan ha små barn mera att fråga om än vuxna människor. De små fråga om allting, både det som kan och icke kan besvaras. Det är härpå det beror, att barn lära sig så mycket under de första åren. Under tiden före skolåldern lär sig ett friskt barn, har man sagt, lika mycket, kanske t. o. m. mera än under hela det återstående livet. Detta fastän de ej gå i någon skola eller ha annan lärare än föräldrar eller vårdare. När man frågade den store pedagogen Pestalozzi, varifrån han fått sina banbrytande idéer om uppfostran och undervisning, svarade han: Dem fick jag från barnjungfrun Babeli i mina föräldrars hem. Hon som vårdade mig inne och ute, hon som lärde mig iakttaga och tänka över, vad jag iakttog; hon som besvarade mina barnsliga frågor utan att skratta åt dem. Det är sålunda ej blott fakta, minneskunskaper, eller konsten att svara på frågorna *vad, hur och varför* utan även världsomdånande idéer, som grundläggas under de första barnåren. Genom frågor och svar. Det är verkligen synd, att barnens livliga frågeintresse så ofta blir slött eller rent av slocknar vid mognare ålder.

Vid folkhögskolorna brukar man på sina håll sätta upp frågelådor, i vilka lärjungarna få lägga ned skriftligt avfattade frågor utan utsättande av namn. Meningen är att bereda lärjungarna tillfälle få förklaring över spörsmål, som sammanhånga med lektioner eller föreläsningar men som i en eller annan punkt ej klart fattats. Erfarenheterna av dessa försök att komma i kontakt med lärjungarna ha emellertid ofta varit av nedslående art. Först så, att frågornas antal varit alltför ringa. Vidare också så, att frågorna visat en ytlig uppfattning av spörsmålets innebörd. Föreläsare, som intresserat sig för att få veta, i vad mån publiken uppfattat och förstått, vad som sagts, bruka efter föreläsningens slut uppmana deltagarna att fråga, om det som står dunkelt eller kanske missuppfattats. Det är mycket bra, om föreläsaren ger sig tid härtill. Ännu bättre, om publiken verkligen frågar, vilket i allmänhet blir ganska sparsamt. Författare av studieplaner för cirkulärna bruka vänligast utbedja sig av de studerande att fråga, om det

är något i planen de ej riktigt förstå. Det är ytterst sällan sådana frågor komma. Det vill nästan synas, som om en hel del studerande skulle lida av en viss blyghet eller är generad för att fråga. Detta är enfaldigt. Att fråga är ej bevis på obildning. Tvärtom är det så, att ju mera bildad (kunnig) en person är, dess mer har han att fråga om.

I A. B. F:s skriftväxling förekommer en mängd förfrågningar. I allmänhet gälla de dock mera utanverkan av bildningsarbetet än kärnan. Där man börjat tänka på att bilda en studiecirkel frågar man, huru detta skall tillgå. Sedan kommer frågorna om anslag och bidrag till verksamheten. Några fråga, vilken litteratur, som finnes i det eller det ämnet. Andra spörja, om kyrkoherden har rätt vägra upplåta skollokal för studiecirkel eller om han får pålysa och behandla på nytt ett ärende, som förut av stämman avslagits. När få vi landstingsanslags- och statsanslagsböckerna? är en ofta återkommande fråga. Beträffande bibliotekens administration och skötsel komma likaledes ständiga förfrågningar. Alla dessa spörsmål besvaras naturligtvis gärna och omedelbart av centralbyrån. När fråga är om litteratur anlitas härvid, då sådant erfordras, våra studiekommittéer, som alltid beredviligt stå till tjänst härutinnan.

Men A. B. F:s studieledning ser också gärna, att frågor framställas om själva studiearbetet. Helt visst inträffar det gång på gång, att man så att säga "fastnar" vid studiet av ett ämne. Man möter termer och uttryck, som boken ej förklarar eller man får anledning att själv sätta frågetecken för ett visst påstående, som man ej förstår eller tycker är oriktigt o. s. v. Även i sådana fall bör man fråga. Ja, kanske helst i sådana fall. Studieledningen kan visst icke utlova att kunna ge svar på alla sådana spörsmål. Men det är av stort intresse att få frågorna. Ju flera frågor av sistnämnda art som framställas, desto säkrare blir studieledningen därom, att studierna tas på allvar, att man i cirkeln vill gå till botten, som man säger, med arbetet.

Ett par exempel på sådana spörsmål må anföras. En cirkel hade börjat studera kommunalkunskap. Det dröjde ej länge, förrän man kom till uttrycket "i mantal satt jord". Vad är det? frågade någon. Ingen kunde svara. Ingen handbok upplyste härom. Då skriva vi till centralbyrån och fråga. Sagt och gjort, och svar avgavs omedelbart.

En annan fråga, också den av kommunal art. Får enskild person vid vägstämman ha fullmakt för mer än *en* röstberättigad? klarades på samma sätt.

Vanligare än frågor om studiearbetets läggning äro emellertid meddelanden från cirkelnas studieledare om andra bekymmer. Hit hör bl. a. bekymmer över bristande uthållighet i studierna. Medlemmarna ha tröttnat, mistat intresset eller gripits av andra intressen. Det är nu, säger man, bara 2 kvar av de 12, som anmälde sig och voro med från början. Vi få nog lägga ned arbetet, menar studieledaren. Det händer också, att man får ett kort meddelande om att arbetet redan är nedlagt.

Sådana meddelanden äro, glädjande nog, visst icke så vanliga. De flesta cirklar rapportera om gott och stigande intresse under studiernas gång. Men trötthets- och nedläggningsrapporterna förekomma dock sporadiskt här och där, vilket motiverar ej blott ett omnämnande utan även försök att utreda orsakerna och angiva, huru sådant skall kunna förekommas.

En orsak är nog mången gång, att man valt för svårt eller olämpligt studieämne. Såsom känt är, få ju cirklarna själva välja studieämne. Och det är en stor konst att välja lämpligt sådant. I synnerhet, om det är en ny cirkel med nya otränade medlemmar. Valfriheten utesluter emellertid ej utvägen att fråga sig för hos studieledningen inom distriktet eller hos centralbyrån. I förberedelserna vid startande av en ny cirkel borde därför ingå sådan rådplägning. Man bör genom samtal eller skrivelser lämna upplysningar om de önskningsar de anmälda deltagarna uti cirkeln ha härutinnan, för deras ålder och förutsättningar för studier (t. ex. arten av folkskolebildning, genomgångna kurser eljes vid mognare år o. s. v.). På grundval av kännedom härom kan en förnuftigt lagd studieplan uppgöras, så att intresset kan hållas vaket och alltmer stegras. Det är utan vidare klart, att studiet av ett sådant ämne som nationalekonomi kräver rätt så goda förutsättningar eller skolning, om ej medlemmarna ska tröttna. Våra läroböcker och handböcker i ämnet äro utarbetade av vetenskapsmän och de ha i allmänhet ej övat sig i konsten att såsom undervisare ställa sig på, gå ned till eller tänka sig in i den ståndpunkt, som oskolade läsare och lärjungar intaga. Då uppstår risken för dessa senare att syssla med spörsmål, som

ej klart kunna fattas. Sådant studiearbete måste man varna för. Det ej blott tröttnar. Det förstör också intresset för fortsatt bildningsarbete och är därför i dubbelt mått farligt.

Ifrågavarande rådplägnings om ämne sker naturligen lämpligast genom att anhålla om besök av distriktets instruktör eller någon erfaren studieledare eljes. Det bör i detta sammanhang bemärkas och understrykas, att ett besök av distriktets instruktör för sådant ändamål erhålles fullkomligt kostnadsfritt, i det att centralbyrån helt bekostar detsamma.

Ett belysande exempel på huru det går, när nybegynnare välja för svårt ämne, och huru misstaget kan rättas, må anföras. I en nybildad cirkel av otränade eller oskolade medlemmar bestämde man sig för att studera socialismen. Om densamma hade de ej läst eller hört mer än att den var bra för arbetare men farlig för överklassen. Nu skulle det studeras. Det blev till en början att utreda en lång lista av ord och begrepp på främmande språk, såsom: kommunistiska manifestet, marxismen, revisionismen, bourgeoisie, proletariat, socialdemokrati, katastrofteori, materialism etc., etc. Det började snart gå runt i huvudet på deltagarna och studieledaren arbetade med förtvivlans energi för att hålla intresset vid makt. Men förgäves. Alla tröttnade efter några få sammankomster. Då beslöt ledningen att lägga om, d. v. s. ta ett mindre svårt ämne. Man valde Strindbergs författarskap, be-lyst med utdrag ur hans skrifter och samtal däröver. Då blev det liv i cirkeln. Medlemsantalet ökades, intresset växte, och på våren kunde cirkelmedlemmarna offentligt föredraga delar av ett av Strindbergs skådespel, som allmänheten med förvåning, glädje och tacksamhet avlyssnade. Framdeles, då cirkeln blir varm i kläderna, kommer den nog att återuppta studiet av socialismen och då säkert med intresse och framgång. Ty nu har studieintresset vaknat.

En annan orsak till trötthet och avslappning i studiearbetet ligger däri, att man tar för sig allt för mycket av ett ämne så att det ej blir tid att grundligt sätta sig in i någon del riktigt. Att klara av ämnet socialism, arbetarnas politiska grundkunskaper eller hela Strindbergs diktning på en vinter (20 sammanträden) för i ämnet oskolade blir nödvändigtvis bara benrangelstudier, d. v. s. kunskap om ett ämnes grundstomme.

Men härav skapas ej intresse. Det får lov vara kött på

benen, liv, rörelse och handling med för att fångsla nybörjares studieintresse.

Därföre är *begränsning* till mindre områden av ett ämne nödig. Så att man lugnt må kunna sätta sig in och hinna klart fatta den del, som genomgås, innan man övergår till en annan.

Endast det som klart fattats är verklig kunskap, som aldrig glömmes, och endast sådan kunskap skapar studieintresse.

I stället för att studera ämnet politiska grundkunskaper genom att studera teorierna för rösträtt, representantskap, lagstiftning och lagskipningsmakt är det för nybörjare i ämnet helt säkert mer fruktbringande att ta och studera den egna kommunens röstlängder, den allmänna kommunala och politiska, mantalsjordlängden och vägröstlängden. Att ta ut antalet av röstberättigade och icke röstberättigade samt av folkmängden i kommunen, särskilt för män och kvinnor och i samband härmed läsa författningarnas bestämmelser härom. Härvid är det även lämpligt undersöka, huru motsvarande siffror skulle bli, om rösträttsåldern sänktes till 21, 20 eller 18 år, om skatte- och fattigvårdsstrecken toges bort ifråga om den allmänna kommunala rösträtten, om rösträtten vid vägstämmor bleve allmän och lika etc.

Tas studiet av den egna kommunens rösträtt på detta sätt, så räcker det gott för första årets studier (20 möten). Man har då hela tiden varit i kontakt med förhållandena i *hemkommunen*, där far och mor, syster och bror, vänner och bekanta leva och ha sin varelse. Och man har fått en god fond av politiska grundkunskaper att bygga vidare på.

Liknande exempel kunna fås från andra ämnen. Huvudsaken är således, att man börjar studierna med det *närallgande*, det som redan i någon mån vunnit anknytning i deltagarnas erfarenhet. Då bli de ej så "bortkomna" i ämnet som ofta är fallet och som gör deltagandet olustigt och tröttsamt.

Studieledningen.

Ett tredje bekymmer rör *studieledarefrågan*. Vi kan icke få till stånd någon studiecirkel här, ty vi ha ingen lämplig ledare, heter det från ett håll. Från ett annat: cirkelarbetet har måst nedläggas, emedan vår studieledare avflyttat från orten.

Både det ena och det andra meddelandet är ledsamt. Det förefaller emellertid mången gång så, som om man icke gett sig tid eller ro att ta reda på möjligheterna för att få behövlig ledning i studiearbetet.

Här må därför understrykas följande hjälpmedel som stå till buds för varje cirkel:

1. Studieplaner med litteraturanvisningar och beredvillighet från deras utgivare att kostnadsfritt besvara frågor, då man fastnat, och som otvivelaktigt skulle klara upp saken och lösgöra dem, som sitta fast.

Studieplansförfattare bruka bevekande be om sådana frågor. Men de komma allt för sällan. Varför? Tvivelsutan därför, att man, såsom förut är sagt, är för blyg att fråga eller också beror det på invand tröghet. Man kommer sig ej för som det heter. Man skulle emellertid vinna i klarhet och arbetslust, om man mycket oftare "komme sig för" med att fråga.

2. En annan ännu bättre ledning för cirkeln är att lägga den såsom *föreläsningscirkel*. Med kvalificerad föreläsare som ekonomiseras av A. B. F., kommunala bidrag eller arbetareorganisationer i orten. För ett besök av en föreläsare exempelvis varannan vecka under okt.—mars eller 10 gånger med en timmes föreläsning och två timmars praktiska studie-sammanträden blir avgiften till centralbyrån endast 205 kr. jämte ett bidrag till resekostnader efter överenskommelse i varje fall. Föreläsningarna böra vara offentliga. Kunna således bevisas av allmänheten fritt eller mot viss avgift, som tillfaller cirkelns kassa. Mellan varje föreläsningafton har cirkeln ett möte för att lösa vissa av föreläsaren lämnade uppgifter. Det blir alltså 20 cirkelsammanträden, vilket är det vanliga antalet för A. B. F.-cirkelarna. En så ordnad studiecirkel kan komma till gott studieresultat. Genom den varannan vecka återkommande stimuleringen av en god föreläsning och arbete med fullgörande av intressanta studieuppgifter under mellantiden undvikes tråkigheten och därmed även tröttheten. Det blir en tävlan om att göra det allra bästa var för sig. Naturligtvis dock under förutsättning, att föreläsaren kan konstet att smitta cirkelmedlemmarna med arbetslust och arbetsglädje.

Men huru skall en medellös cirkel i landsorten med medellösa medlemmar kunna komma ut med en avgift på 205 kr.?

Och därjämte även kostnad för lokal, lyse, uppvärmning, städning samt en del av resekostnaderna?

Här ett förslag till lösning. Vi räkna med 20 cirkelmedlemmar. Minst detta antal bör finnas i en föreläsningssirkel. De böra ej betungas med större avgift än som täcker lokalkostnaden. För föreläsningss- och instruktionskostnaderna måste sörjas på annat sätt. Det blir att utverka anslag av kommunen, av arbetareorganisationer, av kooperativa affärer, av bolagsledning (vid industriorter) samt av enskilda personer. Om man planerar saken i god tid och framlägger fullständigt program, så att alla på förhand veta, vad som skall förekomma, bör det ej vara omöjligt få ihop det nödiga beloppet.

Det är önskvärt att föreläsningssirkel allmännare komma till stånd ute i landsorten. Ty där behövas de säkerligen bäst.

3. Ett tredje gott sätt att få studieledning i en cirkel är att ta korrespondenskurs från Kooperativa Förbundets studieavdelning. Sådana kurser äro nu igång uti ej mindre än 16 olika ämnen, däribland kommunalkunskap, nationalekonomi, litteratur, handels- och bankkännedom samt en hel rad av praktiska övningsämnen. Nya kurser planeras uti historia, statskunskap, socialism, hygien och ärfthlighetslära. Kostnaderna per medlem uti en studiecirkel variera mellan 25 kr. för fullständig kurs i svenska och lägst 1: 50 för kurs i litteraturhistoria (enskilda författare). I medeltal kan man räkna med 10 à 12 kr. Dessa kurser ge synnerligen värdefull ledning och god valuta för pengarna.

I många, kanske de flesta studiecirkel, verkar emellertid kostnaden avskräckande. Det vore därför i hög grad önskvärt, att man av respektive landsting sökte utverka anslag till täckande av hela eller någon del av dessa kostnader. En väl motiverad framställning i detta syfte borde röna tillmötesgående på en hel del håll. Först och främst där arbetarepartiet har majoritet uti landstinget. Men även, om så ej är, torde sådana förträffliga studieanvisningar, som ges i K. F:s kurser i kommunalkunskap och nationalekonomi, svenska språket m. fl. kunna vinna förståelse och anslagsvilja.

Vidare må kraftigt understrykas att arbetareorganisationer och förbund böra ställa stipendier till cirkelarnas förfogande för att möjliggöra för fattiga cirkel att kunna ta korrespondenskurser från K. F. Lokalavdelningarnas och distriktens styrel-

ser ha här en viktig uppgift att fylla genom att ta initiativ i sådant avseende.

För cirklarnas studieledning må slutligen också framhållas den utbildning härutinnan som A. B. F:s specialkurser erbjuda varje år åt ett allt större antal deltagare. Dessa deltagare ha nämligen skyldighet att i sin hemort ställa sig till förfogande, så snart anledning uppstår, och något kan uträttas.

Men för ett gott resultat av en studiecirkels arbete kräves ej blott *studieledare* utan även god *teknisk* ledning: Studieledaren och cirkelledaren behöver ej nödvändigt vara samma person. En cirkelledare skall vara ett organisatoriskt geni, en ordnings-människa, som sköter om allt, som hör till mötesordningen, rapporter, avgifter, räkenskaper m. m. Men han behöver visst icke vara någon studerad person. Där sådant är möjligt och lämpligt, kan därför en cirkel ha *en* ledare för studierna och *en annan* för det rent tekniska och organisatoriska arbetet.

Slutligen bör ej förglömmas, att den viktigaste förutsättningen för ett framgångsrikt studiearbete är ett levande intresse och en seg uthållighet bland medlemmarna.

Absolut nödvändigt är, att allt partipolitiskt kiv och intrigmakeri bannlyses. Det händer någon gång att centralbyrån får ett meddelande som säger: Cirkeln har *dött* på grund av partiintriger. Detta är, som det icke bör vara. Naturligtvis kunna medlemmarna i en cirkel ha olika åsikter. Men detta bör ej få hindra gott samarbete. Har man kommit överens om att gemensamt studera ett visst ämne, bör man hålla ut härmed och icke låta skilda meningar i en eller annan detalj förstöra arbetstrevnaden.

Finnas olika meningar om *studieämne* är bäst, att cirkelmedlemmarna bilda studiegrupper var för sig på skilda tider eller skilda lokaler men med gemensam ekonomi och gemensam teknisk cirkelledare.

Man bör sålunda från början söka göra klart för sig att bildningsarbetets fält är så stort och omfattande, att det har rum för alla skiljande meningar och kan med god vilja ordnas, så att onödiga slitningar härom förebyggas.

2. Biblioteksverksamheten.

A. B. F:s bibliotek har den dubbla uppgiften att stödja cirklarnas studiearbete och främja läsning och studier på egen hand. Biblioteken böra därför vara försedda med handböcker och uppslagsböcker för cirklarnas studier i förekommande ämnen samt med så rikhaltig litteratur som möjligt för utlåning till allmänheten. Biblioteken äro eller böra vara centralhärddar för bildningsarbetet i bygden, både det organiserade och det enskilda.

Då en studiecirkel planeras på en ny plats uppstår därför alltid frågan om bokanskaffning. En del böcker skaffa sig cirkelmedlemmarna på egen bekostnad. Men snart uppstår behov av böcker, som äro för dyra för den enskilde medlemmen. Då har biblioteket att träda emellan och tillhandahålla genom utlåning sådan litteratur. Om ej folkbibliotek finnes inom räckhåll, måste cirkeln förr eller senare eller så snart ekonomiska förutsättningar finnas, upprätta ett sådant. Om förfarandet härvid, om sättet och villkoret för anslag från kommuner, landsting och stat, om bokrekvisitioner och biblioteksvård, redogörelser, rapporter m. m. lämnar den förut omnämnda broschyren Arbetarnes studiecirkelverksamhet detaljerade anvisningar, som noga böra studeras och efterföljas vid både grundandet av ett bibliotek och dess fortsatta skötsel och utveckling.

Biblioteksreform.

Vid 1929 års riksdag har en betydelsefull reform i fråga om folkbiblioteken beslutats. Nya grunder för statsbidrag stipuleras. Hittills ha som bekant studiecirkelbiblioteken erhållit förhållandevis betydligt mindre i statsanslag än kommun- och skolbiblioteken. Dessa sistnämnda ha nämligen fått statsanslagsböcker för *samma* eller lika stort belopp som det egna ortsbidraget under året. Studiecirkelbiblioteken däremot bara hälften av den egna bokinköpssumman. Enligt de nya bestämmelserna komma cirkelbiblioteken att inom viss gräns likställas i detta hänseende med andra folkbibliotek inom kommunen. Den nya biblioteksförfattningen har dessutom en hel del nya bestämmelser eljes och hänvisas intresserade att ta del härav i den redogörelse för den kungl.

propositionen vid 1929 års riksdag, som är införd i Bokstugan, och till den nya författningen, vilken kan rekvireras från centralbyrån.

Men till en välordnad och gagnelig biblioteksverksamhet hör en hel del, som ej kan ingå uti en biblioteks författnings bestämmelser.

Lånfrekvens och läslust.

Ett folkbibliotek skall vara en lärare, en folkuppföstrare. Det har ej blott att tillhandahålla böcker, utlåna dem på humana villkor samt vårda bokbeståndet utan även att odla och adla läslusten bland allmänheten. Läslusten är ännu ej på långt när så stor, som den borde vara. Många, alltför många läsa ingenting eller bara en eller annan notis eller annons i en tidning. I en biblioteksrapport från ett arbetarsamhälle med en folkmängd av drygt 4,500 meddelas, att bibliotekets 3,000 nummer under år 1928—1929 anlåtats av 372 låntagare med inalles drygt 6,000 lån. Det är ju vackert så. Många lånebibliotek uppvisa sämre lånefrekvens. Men om från befolkningstalet frånräknas barn i skolåldern, varav dock säkert rätt många varit låntagare, så blir det endast *var åttonde vuxen person* som anlitat biblioteket. Detta exempel är dock bland de bättre. I ett annat arbetarsamhälle med en folkmängd av 6,750 voro låntagarna 670 och boklånen 5,593, vilket visar ungefär samma frekvens av låntagare men med förhållandevis lägre antal lån. Lånefrekvensen behöver alltså stimuleras och ökas, vilket är detsamma som att öka läslusten.

Huru skall detta tillgå? Jo, först och främst erfordras praktiskt ordnad reklam. Bibliotekets plats och utlåningstider böra angivas på affischer, som uppsättas ej bara i och utanför bibliotekslokalen utan på alla inom orten vanliga affischeringsplatser, så att *ingen* behöver vara okunnig om *var* och *när* bokutlåning förekommer. När nya böcker inkommit bör detta särskilt tillkännagivas. Ett utmärkt sätt att göra reklam för biblioteket är också att bibliotekarien vid möten och samkväm muntligen meddelar, vad som kan behöva bekantgöras om biblioteket och dess verksamhet.

Men den verksamaste och i längden effektivaste stimulansen av läslusten är naturligtvis boken, böckerna, bibliote-

ket självt. Det skall vara försett med gammalt och nytt av intresseväckande och idégivande art. Ett bibliotek måste därför ha ständig tillförsel av nyutkommen litteratur. Ett mindre bibliotek (och dit höra alla A. B. F.-biblioteken med några få undantag) blir snart genomläst. Medelantalet bokband i A. B. F:s 974 bibliotek var år 27/28 273. Räknas de 12 största biblioteken, de med 3,000 band och däröver ifrån, blir medeltalet för de återstående endast drygt 200 band. Det är således utan vidare klart, att de flesta rätt snart genomläsas. Verkligt intresserade biblioteksbesökare ha därför en stående fråga till bibliotekarien eller bokhyllan: Har det kommit något nytt?

Alltså effektiv reklam och ett gott bokbestånd med jämt tillskott av nya, goda urval ur bokfloden. Det är de första villkoren för livlig lånefrekvens.

Bokvalet.

Men vilken litteratur skall då skaffas? Fullt upp med böcker finns ju att köpa, men det är svårt att välja. Och valfriheten är stor. När det gäller böcker för statsanslag utövar visserligen statens bibliotekskonsulenter en viss kontroll. Alla bokrekvisitioner för statsanslag granskas nämligen i skolöverstyrelsen. Men bland de många tiotusental olika böcker, som tillhandahållas i svenska bokhandeln är det f. n. ett jämförelsevis ringa antal, som ej gå såsom statsanslag. De allra flesta av dem äro översättningar av utländsk romanlitteratur.Handledning vid val av statsanslagsböcker ges uti särskilda av Skolöverstyrelsen utgivna bokförteckningar, s. k. grundkataloger, som utkomma varje eller vartannat år. *För en rask expedition är det nödvändigt att uppgöra rekvisition av böcker för stats- eller landstingsanslag efter skolöverstyrelsens grundkatalog.* Allmänna villkor rörande bokval och utlåning vid statsunderstödda folkbibliotek äro föröfrigt: *att bibliotekens bokbestånd skall stå på "tillfredsställande nivå ur moralisk och konstnärlig synpunkt", att "litteratur, som är av beskaffenhet att i sedligt avseende kunna inverka skadligt, om den sättes i händerna på unga och omogna läsare, icke genom utlåning eller på annat sätt hålles tillgänglig för personer, som ej kunna anses besitta*

erforderlig mognad", samt att "biblioteket skall vara underkastat inspektion på sätt särskilt föreskrives".

Med den begränsning som sålunda givits för bokvalet är fältet fritt inom alla avdelningar av litteraturen. Dessa äro som bekant många. I senast utkomna delen av Skolöverstyrelsens grundkatalog möta följande avdelningar: 1. bok- och biblioteksväsen, 2. skrifter av allmänt och blandat innehåll, 3. religion, 4. filosofi, 5. uppfostran och undervisning, 6. språkvetenskap, 7. litteraturvetenskap, 8. skönlitteratur, 9. skön konst, 10. arkeologi, 11. historia, 12. biografi, 13. antropologi och folkkunskap, 14. geografi, 15. samhälls- och rättsvetenskap, 16. teknologi, 17. ekonomi, 18. gymnastik, sport och lek, 19. krigsväsen, 20. naturvetenskap och 21. medicin. Dessutom en särskild avdelning böcker för barn och ungdom.

Det är ej mindre än mellan 16 och 17 hundra olika författare, som upptages ensamt i det senast utkomna tillägget av ar 1927 till grundkatalogen. Det finns sålunda böcker att välja på. Nytt tillägg till grundkatalogen utkommer under sommaren 1929.

Vid studiet av bokinköpen för A. B. F. finner man en hög procent (mellan 60 och 70) av skönlitteratur. Och bland denna en betydande del i översättning från främmande språk. Samma iakttagelse torde kunna göras även vid övriga folkbibliotek. Vi hänvisa i detta hänseende intresserade till ett föredrag vid andra nordiska biblioteksmötet i Stockholm under sommaren 1928 av bibliotekskonsulenten Hans Küntzel rörande skönlitteraturen i folkbiblioteken. (Se häftet 7 av Biblioteksbladet 1928, sid. 216—224.) I detta föredrag meddelas, att en undersökning av bokinköpen beträffande skönlitteratur ägt rum. Därav framgick, att på 165 listor upptagas 224 svenska författare med inalles 1,802 arbeten och 204 utländska med 1,134 arbeten, därav dock 47 författare från Danmark och Norge.

Fråga är emellertid, om man ej på denna bokinköpsfrekvens för utländsk litteratur kan tillämpa satsen "gå över ån efter vatten". Ty visst kan den svenska skönlitteraturen tävla med den utländska både ifråga om konstnärlighet och värdefullt idéinnehåll. Den svenska har emellertid det emot sig, att den i regel är dyrare än översättningslittera-

turen. Det är lätt finna exempel härpå. Skönlitterära böcker av svenska författare av rang äro uppe i ett pris av 8—10 kr. häftade och 12—15 inbundna, medan översättningslitteratur med samma sidantal av framstående författare stå i ungefär halva priset.

Orsaken härtill är naturligtvis främst den, att förläggare av utländska författares böcker på tyska, engelska, franska, ryska etc. ha mycket större bokmarknad, d. v. s. större läsekrets att vända sig till. I åtskilliga fall t. o. m. upp till 20 ggr så stor publik, som böcker på svenska. Och bokupplagornas storlek beräknas efter befolkningsstocken, som har bokens språk till modersmål, och upplagans storlek har naturligtvis stort inflytande på priset.

Ett sätt att förstora bokmarknaden för de nordiska ländernas författare vore därför att kraftigare än hittills söka utbilda det svenska, norska, danska och svensktalande finska folket till full färdighet och förståelse av de skandinaviska skriftspråken, så att någon översättning ej behövdes. Vi äro inne på denna väg. Men farten, utvecklingen må påskyndas. Här kunna skolor och bibliotek samt studiecirklar och föreläsare utföra en god kulturgärning. Blev denna läsfärdighet allmän, skulle den skandinaviska bokmarknaden mer än fördubblas. Vilket givetvis skulle möjliggöra billigare bokpriser än nu. Det är sålunda att varmt rekommendera att våra studiecirklar och bibliotek köpa böcker av danska, norska och isländska författare, tryckta på deras modersmål. Svårigheter som i början uppstå att förstå vissa ord och uttryck övervinnes ganska lätt, mycket lättare och fortare än man föreställer sig. Genom att läsa böckerna på författarens modersmål får man fullständigare del av vissa psykologiska särdrag och stämningar, som en bok ger. Vid en översättning förloras alltid den del härav som endast modersmålet har det fulltoniga uttrycket för.

Naturligtvis får vad som här sagts om skandinaviska originalarbeten och översättningslitteratur ej uppfattas såsom ett underskattande av att utländska författares alster genom översättning göras tillgängliga för svensk publik. Ett folkbibliotek bör även i detta hänseende vara representativt så långt möjligt är. Men man bör och behöver härför ej glömma eller förbise det värdefulla vi ha på de skandinaviska språken.

Utlåningsfrekvensen

står naturligen i bestämt förhållande till bokinköpsprocenten. I. A. B. F:s bibliotek visar det sig, att lånefrekvensen för skönlitteratur är starkare än vad inköpen motivera. Skönlitteraturlånen uppgå på sina håll till 75, 80 à 90 % av hela utlåningen.

I en biblioteksrapport från Bohuslän heter det:

Utav litteratur, som läses, kommer skönlitteratur i främsta rummet (av författaren Upton Sinclair).

Geografi och reseskildringar ha under senaste året varit mycket efterfrågade, och även lästa i större utsträckning än vad vi väntat.

Vad litteratur i övriga ämnen beträffar, så har den icke mycket varit anlitad, men det finns ju personer, som läsa även annan litteratur.

Det är ej lätt att få ungdomen i allmänhet till att intressera sig för nationalekonomi, filosofi och religion. Om vi erbjuda ett arbete i ett av dessa ämnen, få vi i flesta fall till svar: Den är för tung. Ja, den är så, ty det är ej lätt att läsa en sådan bok efter en hård och tung arbetsdag i berget, ute i storm och kyla.

Från Solna lokalavdelnings bibliotek i Råsunda meddelas, att av 6,049 boklån under året har ämnesfördelningen varit: för skönlitteratur 4,089 lån, för historia och historiska romaner 742, för geografi 360, för ungdomsböcker 521, social litteratur 68, naturvetenskap 54, nationalekonomi 7. Från Gävle meddelas, att av 2,846 boklån fördelade sig 2,588 på skönlitteratur (nära 91 %) och 248 på facklitteratur. Från Landskrona att av 8,617 boklån gällde 7,066 skönlitteratur (82 %) och 1,551 facklitteratur. Borlänge-Domnarvet uppvisar av 14,169 boklån 11,039 i skönlitteratur eller 78 %.

Att facklitteraturen har så relativt låg lånefrekvens torde i viss mån bero därpå, att A. B. F.-bibliotekens låntagare, såsom medlemmar i cirklar, i stor utsträckning skaffa sig nödig facklitteratur på egen bekostnad. Emellertid motiverar denna höga lånefrekvens för skönlitteratur starkt vikten av, att A. B. F.-bibliotekarier söka skaffa till biblioteket *det bästa som kan fås i detta hänseende*. Särskilt må här fram-

hållas att bibliotekarierna i tveksamma fall böra rådfråga sig hos A. B. F:s studiekommitté för skönlitteratur samt uppmärksamt taga del av innehållet i Bokstugan, Biblioteksbladet m. fl. tidskrifter för folkbildningsarbetet.

Facklitteraturen får emellertid ej undanträngas av skönlitteraturen. Biblioteket skall leda och stimulera lusten för läsning även av s. k. tyngre litteratur. Böckerna skola visserligen ge god förströelse, men ej bara det utan också praktisk kunskap. Det senare är lika viktigt och nödvändigt som det förra. Ett välordnat bibliotek bör fördenskull ha tillgång till handböcker och uppslagsböcker i skilda ämnen. Sådana äro för dyra för menige man att skaffa sig. Vidare bör finnas tillgångar till lämplig och aktuell litteratur i alla nödiga och nyttiga konskaper, att uppvisas och utlånas vid föreläsningsskurserna och däremellan.

I de rena kunskapsämnen finnas nu populärt avfattade framställningar som äro lika spännande som en äventyrsroman och utomordentligt lärorika. Tänk bara på nobelpristagaren Maeterlincks iakttagelser om myrorna eller på den förträffliga boken Mikrobjägaren av Kruif. Härom säger professor Sjövall i sin studieplan i medicinska frågor:

Få böcker torde som denna ha lyckats förena romanens spänning med den lärda skildringens fördjupning.

Stadgar för bibliotek.

För A. B. F:s bibliotek finnas av centralbyrån utarbetade *stadgar*, vilka liksom lokalavdelningarnas kunna ändras i anslutning till de lokala förhållandena. A. B. F:s normalstadgar för bibliotek äro av följande lydelse *:

§ 1.

Biblioteket är organiserat enligt bestämmelserna om statsunderstödda studiecirkelbibliotek och äges av A. B. F:s lokalorganisation. Förvaltningen handhaves av en styrelse, utsedd av denna. Styrelsen består av 5 personer, valda på ett år. I biblioteksstyrelsen skall sitta minst en representant för studiecirkelarna på platsen.

§ 2.

Revision av bibliotekets förvaltning för föregående kalenderår verkställs i januari av två av lokalorganisationen utsedda revisorer samt en av vederbörande kommunala myndighet utsedd revisor.

* Dessa normalstadgar äro fastställda av A. B. F:s studieledning i februari 1930, således i överensstämmelse med de nya anslagsbestämmelserna.

§ 3.

Biblioteksstyrelsen utser inom sig bibliotekarie och hans ställföreträdare, övervakar att studiecirkelarna efter arbetsårets slut överlämna samtliga böcker till biblioteket och låter brandförsäkra detsamma.

Biblioteket hålles regelbundet öppet för boklån till allmänheten minst en timme i veckan.

§ 4.

Boklån erhålles avgiftsfritt efter legitimation. Tiden för dylikt boklån skall utgöra minst 14 dagar, dock kan lånet efter denna tid förnyas en gång, såvida ingen annan begärt den lånade boken. Lokalorganisationen äger bestämma en mindre pliktavgift för försummelse att inom föreskriven tid återlämna lånad bok. Övriga låneregler beslutas av biblioteksstyrelsen.

§ 5.

Studiecirkel äger rätt att för hela arbetsåret låna samtliga de böcker, som äro nödvändiga för cirkelns planmässiga arbete. Studiecirkels bokinköp skola ske i samråd med biblioteksstyrelsen och verkställas av bibliotekarien.

§ 6.

Biblioteksstyrelsen skall samarbeta med övriga bildningsföretag på platsen. Bokinköpen böra ske i anslutning till föreläsning- och studiecirkelverksamheten.

§ 7.

Biblioteket är underkastat den rapportskyldighet och de övriga bestämmelser, som finnas angivna i kungl. kungörelsen den 24 januari 1930 (n:r 15), eller föreskrivas av skolöverstyrelsen eller A. B. F:s riksstudieledning.

§ 8.

Om biblioteksverksamheten nedlägges, tillfaller biblioteket den borgerliga kommunen, såvida ej skolöverstyrelsens tillstånd erhålles att överlåta det på annan biblioteksorganisation.

§ 9.

Ändring i dessa stadgar kan föreskrivas av A. B. F:s riksstudieledning. Utan godkännande från denna må stadgarna icke ändras.

3. Föreläsningverksamheten.

Dess syfte.

För att våra föreläsningkurser skola bli till varaktigt gagn, är det nödvändigt, att de läggas så, att de väcka och liva studieintresset. Ty det är ju självstudierna, som ge växt och fasthet åt det kunskapsprogram, som föreläsningkursen för fram. Har en föreläsningkurs kunnat tända studieiver för

det avhandlade ämnet hos deltagarna, då har den fyllt sin uppgift på bästa sätt. Det är efter denna iver kursens värde skall bedömas och mätas, icke efter det större eller mindre antal, som bevistat densamma. Det är bättre och värdefullare, om verklig studieglöd tändes hos några få, än om kursen besökes av hundratal, som bara fylla rummet såsom blindpipor i ett orgelverk eller besöka kursen enbart för tidsfördriv och förströelse. Detta utesluter naturligtvis ej en livlig åstundan, att lokalen måtte vara fullsatt och att alla deltagare måtte gripas av studieintressets värme och kraft. Det är i anslutning till denna uppfattning om föreläsningskursernas huvudsyfte, som A. B. F:s studieledning med all iver vill *understryka*, vad som så ofta förut framhållits beträffande föreläsningskursernas uppgifter och de medel som stå till buds för dessa uppgifters främjande.

Anslutning till studiecirkelarbete.

Härvid må framhållas angelägenheten av att föreläsningskurs hålles i anslutning till studiecirkelarbete i kursens ämne. Om sådan cirkel redan är i arbete på platsen, kanske t. o. m. är rekvirent av föreläsningskursen, så löses ju frågan lätt genom förberedande förhandling med föreläsaren om program m. m. för de cirkelmöten, som böra hållas under kursens gång. Finnes däremot ej cirkel i det ämne, varom kursen skall handla, så krävas extra åtgärder. Då bör studiecirkel i ämnet bildas och sättas i gång senast i samband med kursen. Föreläsarens insikter och pedagogiska förstånd bör härför utnyttjas. Ett eller ett par studiecirkelmöten anordnas under föreläsarens överinseende. För att dessa möten må bli så givande som möjligt böra de på lämpligt sätt *förberedas*. I första rummet genom att lokalledningen verkar för anteckning på förhand av medlemmar i cirkeln, så att ett 10- eller 15-tal äro beredda att uppta allvarliga studier. I andra hand genom att meddela föreläsaren, att studiecirkel kommer att bildas och studiemöten anordnas under kursen och anhålla om föreläsarens hjälp och medverkan härvid genom att dels uppgöra och översända förslag till arbetsprogram för cirkelns första möten, dels ge anvisning på den litteratur, som cirkelmedlemmarna böra på förhand anskaffa och vad däri, som särskilt vid första mötena bör ingå, dels slutligen genom att själv närvara vid mötena

ifråga och ge anvisningar om, huru arbetet lämpligen bör bedrivas.

Alltså: Föreläsningskursen skall tända studieintresse hos deltagarna. Studiecirkeln skall sedan underhålla, förstärka och fördjupa detta intresse samt utvidga det till allt vidare kretsar.

Bokförsäljning.

I sistnämnda hänseende bör bokförsäljning vara till stor hjälp. Den bör anordnas vid varje föreläsningskurs antingen genom bokhandel, ifall sådan finnes i närheten, eller genom att kursanordnarna på föreläsarens förslag anskaffa och försälja litteratur vid kursen. Särskild uppgörelse beträffande litteraturanskaffning är träffad med Nordiska Kompaniets Bokförmedling. Se efterföljande meddelande härom.

Överenskommelse mellan A. B. F. och N. K:s Bokförmedling angående försäljning av litteratur vid föreläsningskurser:

1) A. B. F. översänder till kursanordnaren, antingen direkt eller genom föreläsaren, rekvisitionsblankett med ansvarsförbindelse för likvidens erläggande.

2) Kursanordnaren begär av föreläsaren anvisning å litteratur samt ifyller och insänder rekvisitionen till N. K:s Bokförmedling, Regeringsgatan 9, Stockholm, varefter litteraturen expedieras.

3) Å alla inköpta böcker, utom skolböcker, erhåller kursanordnaren för sitt arbete 20 % rabatt.

4) a) Litteraturlådan översändes franko men debiteras kursanordnaren för frakten.

b) Om försäljningen uppgår till 25 % av det rekvirerade — dock minst 10 kr. netto — får den debiterade frakten avdragas vid redovisningens verkställande.

c) Returfrakten betalas *alltid* av kursanordnaren.

5) Likvid skall erläggas samt returnering av böcker verkställas inom 5 dagar efter kursens avslutande.

6) N. K:s Bokförmedling förbehåller sig rätt att göra smärre inskränkningar beträffande litteraturlådans innehåll.

Vid uppgörande av ifrågavarande bokrekvisition efter föreläsarens förslag bör största möjliga omsorg och ifråga om boktitlar, författarenamn och upplagor samt rekvisitens

adress iakttagas. Det bör vidare, särskilt ifråga om kommunala handböcker tydligt angivas att man önskar upplagor, som innehålla gällande förordningar och ej föråldrade bestämmelser.

Särskilt lämpliga för massspridning vid föreläsningsskatterna äro studentföreningarna Verdandis och Heimdals småskrifter. De äro billiga, populärt avfattade och avhandla ämnen av vikt för folkbildningsarbetet. Billiga småskrifter och broschyrer från andra förlag böra också beaktas. Stora och dyra arbeten ha i regel ringa åtgång. Beträffande sådana är det lämpligast, att förteckning lämnas av föreläsaren och tillfälle beredes för intresserade att anteckna sig för inköp.

Särskild försäljare av tillgänglig litteratur bör tillsättas jämte ersättare. Bokförsäljningen bör äga rum under rasterna och de längre pauserna mellan föreläsningarna. Litteraturen skall placeras i föreläsningssalens bakre del, ej framme vid föreläsareplatsen. Under föreläsningens gång bör föreläsaren omnämna och uppmana till inköp av tillgängliga böcker. *Om lånebibliotek finnes på platsen, bör naturligtvis den litteratur i biblioteket, som behandlar kursens ämne, finnas tillgänglig i föreläsningssalen.*

För gott resultat av en föreläsningsskurs äro alltså dessa krav oeftergivliga, nämligen:

*studiecirkelarbete, bokutställning och bokförsäljning
i kursens ämne.*

Samarbete.

En angelägen sak vid föreläsningsskursens anordnande är, att en grundlig förberedelse för kursen äger rum.

Förutom vad härutinnan nyss förut sagts, må vidare framhållas vikten av, att samarbete mellan olika riksförbund för föreläsningsverksamhet eftersträvas. På många platser finnas både föreläsningssällskap och A. B. F:s lokalavdelning. Mellan dem kan samarbete äga rum först och främst så, att respektive riksförbunds organisationer på platsen tillsätta ett bildningsråd, i vilket de olika organisationerna ha var sina representanter. Ett sådant råd bör då kunna ordna föreläsningsverksamheten så, att ej konkurrens om åhörarna behöver förekomma. Det bör således ej få ske, att föreläsningssällskapet och A.B.F:s lokalavdelning anordna föreläsningar sam-

tidigt på skilda lokaler å samma plats. Vidare bör samarbete kunna äga rum beträffande utverkande av kommunala anslag. Det är klart, att en *gemensam* framställning härom från representanter för *alla* intresserade föreningar måste vinna större tillmötesgående, än om vederbörande korporationer splittras i skilda grupper, som kanske t. o. m., såsom någon gång hänt, bekämpa varandra i fullmäktige, när anslagsfrågor till bildningsarbetet avhandlas.

Ifråga om föreläsningskursers anordnande och därvid medverkande föreläsare är det ingenting, som hindrar, att vid en kurs på 2 å 3 dagar eller längre föreläsare anlitas och bekostas av skilda riksförbund. Föreläsningsföreningen har en eller flera föreläsare och A. B. F:s lokalavdelning eller Godtemplarordens studieförbund de övriga. Vad som härvid ovillkorligen måste iakttagas är emellertid, att man ej uttager statsbidrag från mer än ett riksförbunds ekonomiförvaltning, d. v. s. varje riksförbunds avdelning uttager statsbidrag endast för de föreläsare, som den bekostar.

Folkbildningskurser.

En särdeles lämplig form för samarbete även inom större områden är anordnande av folkbildningskurser i överensstämmelse med kungl. kungörelse den 13 sept. 1928 angående statsunderstöd för anordnande av folkbildningskurser (flyttande folkhögskolekurser).

Bestämmelserna uti denna kungörelse äro:

§ 1.

1. Understöd av statsmedel må för anordnande av kurser, som avse att meddela allmän och medborgerlig bildning (i denna kungörelse kallade folkbildningskurser), utgå till föreningar med uppgift att på olika platser inom ett större område anordna dylika kurser (i denna kungörelse benämnda folkbildningskursföreningar).

Folkbildningskursförenings område skall angivas i föreningens stadgar, vilka skola fastställas av skolöverstyrelsen.

Endast en folkbildningskursförening inom ett och samma område må åtnjuta statsunderstöd.

2. Understöd av statsmedel må för anordnande av folkbildningskurs på plats, som ej är belägen inom folkbildningskursförenings område, utgå till kursbestyrelse för dylik fristående kurs.

§ 2.

1. För åtnjutande av de i § 1 omnämnda understöden skola följande villkor gälla, nämligen:

a) Kommuner eller enskilda skola för arvode till lärare vid elementär undervisning i sådana ämnen, som ingå i folkskolans undervisningsplan, tillskjuta minst tre gånger så stort belopp och för övriga utgifter minst lika stort belopp som statsunderstödet för nämnda ändamål.

b) Folkbildningskurs skall, om ej skolöverstyrelsen på särskild framställning medger undantag, omfatta minst tre veckor med minst tio undervisningstimmar i veckan i form av föreläsningar, övningar och studiecirkelarbete, dock skola alltid sammanlagt minst tio timmar ägnas åt föreläsningar.

c) För folkbildningskursförening skall finnas en styrelse. Envar av de inom föreningens område belägna statsunderstödda folkhögskolorna skall äga att utse en representant i styrelsen. Styrelsen tillsätter föreståndare antingen för varje särskild kurs eller för föreningens hela verksamhet samt antager på förslag av föreståndaren föreläsare och lärare. Föreståndaren äger närvara vid styrelsens sammanträden samt deltaga i överläggningarna men, såvida han ej utsetts till ledamot i styrelsen, ej i besluten. Övriga erforderliga bestämmelser angående styrelsens sammansättning och åligganden skola angivas i föreningens stadgar.

d) Vad som i föregående mom. stadgats angående styrelse för folkbildningskursförening skall, i den mån så lämpligen ske kan, gälla även i fråga om kursbestyrelse för fristående folkbildningskurs.

e) Föreläsare och föreläsningssämen skola vara på förhand godkända av den hos skolöverstyrelsen anställde föreläsningsskonsulenten.

f) Lärare, vars kompetens prövats och godkänts av skolöverstyrelsen enligt de för ämneslärare med fast anställning vid folkhögskola gällande bestämmelserna och vars tjänstgöring vid av dylik förening eller dylika föreningar anordnade kurser omfattar minst 24 veckor under arbetsår med i medeltal minst 10 timmars tjänstgöring i veckan, skall av folkbildningskursförening tillförsäkras en kontant avlöning, som motsvarar den för folkhögskollärare med fast anställning vid huvudkurs stadgade begynnelselönen.

g) Statförlag och arbetsplan skola vara av skolöverstyrelsen granskade och godkända.

h) Förening eller kursbestyrelse skall vid anordnande av folkbildningskurs samarbeta med de statsunderstödda folkbildningsorganisationer (folkbibliotek, föreläsningsanstalter och studiecirkel), som äro verksamma på den plats, där kursen skall hållas.

i) Förening eller kursbestyrelse skall sörja för att undervisningen må kunna bli till verklig nytta för dem, för vilka den är avsedd, och skall, i den mån förhållandena sådant medgiva, tillse, att litteratur, lämpad efter undervisningen, för utlåning och försäljning hålles tillgänglig i sammanhang med undervisningen.

j) Alla politiska och religiösa strider eller förhandlingar vid undervisningen skola vara förbjudna. Dock må undervisningen kunna omfatta jämväl politiska eller religiösa frågor, för så vitt den har rent saklig karaktär och ej är agitatoriskt hållen.

k) Verksamheten skall stå under inspektion av föreläsningskonsulenten samt vara underkastad den kontroll och de villkor, som i övrigt av skolöverstyrelsen prövas nödiga och lämpliga.

2. Förening eller kursbestyrelse, som erhållit statsunderstöd men som på grund av smittsam sjukdom bland människor eller husdjur eller annan omständighet, över vilken föreningen eller kursbestyrelsen icke kunnat råda, ej varit i stånd att anordna hela det i mom. 1 b här ovan stadgade minimiantalet föreläsningar, må, därest övriga villkor blivit fullgjorda och Kungl. maj:t finner skäl sådant medgiva, uppbära hela det statsunderstöd, som för anslagsåret blivit föreningen eller kursbestyrelsen tillerkänt.

§ 3.

Ansökning om tilldelande av understöd för anordnande av folkbildningskurs skall, utom beträffande det i § 2 mom. 2 omnämnda fallet, ingivas till skolöverstyrelsen före den 15 augusti det budgetår (1 juli—30 juni) ansökningen avser. Ansökningen skall vara avfattad i huvudsaklig överensstämmelse med av skolöverstyrelsen godkänt formulär och vara åtföljd av de handlingar, som skolöverstyrelsen föreskriver.

Ansökning i ämne, som avses i § 2 mom. 2, skall, ställd till Kungl. maj:t, ingivas till skolöverstyrelsen, som har att jämte

eget utlåtande insända ansökningshandlingarna till ecklesiastikdepartementet.

§ 4.

Det åligger skolöverstyrelsen att meddela beslut rörande inkomna ansökningar med undantag av de i § 2 mom. 2 omnämnda. Därvid äger överstyrelsen att till prövning upptaga ansökning utan hinder därav, att någon avvikelse i fråga om den föreskrivna tiden för dess ingivande ägt rum; och skall underrättelse om överstyrelsens beslut i ärendet ofördröjligen meddelas statskontoret och sökandena.

Beviljat understöd skall, på tid, som skolöverstyrelsen bestämmer, av statskontoret utbetalas till sökanden eller den, som eljest styrker sig vara berättigad att uppbära detsamma.

Några sådana kurser äro redan planerade och klara samt statsbidrag beviljat för detta år. Men man hyser förhoppning om att till nästa år sådana skola komma till stånd i alla län eller folkhögskoleområden. Och det är angeläget, att A. B. F:s organisationer, framförallt dess distriktsstyrelser eller instruktörer på bästa sätt söka utnyttja de nya statsanslagsmöjligheter, som denna anordning erbjuder.

Vid förberedandet av dessa kurser böra emellertid intresserade sätta sig i förbindelse med föreläsningskonsulenten i Skolöverstyrelsen, adress Stockholm, vilken beredvilligt tillmötesgår med behövliga anvisningar och råd om huru saken bör ordnas.

FOLKETS STUDIEHANDBOK

	Häft.	Inb.
I. Studiecirklar av <i>Oscar Olsson</i> , 3:dje uppl.	1: 75	2: 75
II. Studiecirkelbibliotek och biblioteksskötsel av <i>Oscar Olsson</i> , 3:dje uppl.	2: 50	3: 50
III. Föreläsningsverksamheten och flyttande folkhögskolekurser av <i>Oscar Olsson</i> och <i>Yngve Hugo</i>	1: 50	2: 50
IV. Folklig självuppföstran av <i>Oscar Olsson</i> , 3:dje uppl.	0: 50	1: 50
V. Handledning för självstudier i zoologi och hälsolära av <i>Lorentz Bolin</i>	3: 25	4: 25
VI. Handledning för självstudier i kemi av <i>Ivan Bolin</i>	1: 75	2: 75
VII. Handledning för studium av alkoholfrågan av <i>Erik Englund</i>	2: —	3: —
VIII. Råd och anvisningar för folkföreläsare av <i>Martin P:n Nilsson</i>	0: 90	1: 90
IX. Det svenska folkbildningsarbetet. En sammanfattning av <i>Oscar Olsson</i>	1: 50	2: 50
X. Handledning i konststudier av <i>Gregor Paulsson</i> ...	5: —	6: —
XII. Folklig konstuppföstran. En översikt av <i>Oscar Olsson</i>	1: 75	2: 75
XIII. Arbetarskydd och arbetarskyddslagstiftning av <i>Th. Fåhrst</i>	2: 25	3: 25
XIV. En studieplan i astronomi av <i>Frits Wigforss</i>	1: 75	2: 75
XV. Folkbildningsarbetet i England av <i>Oscar Olsson</i> ...	6: 50	9: —
XVI. Studieplaner i filosofi och psykologi av <i>Alf Ahlberg</i> , <i>Malte Jakobsson</i> , <i>Hans Larsson</i> , <i>Karl Franzén</i> , <i>Alf Hildinger</i> , <i>John Gustavsson</i>	2: —	3: —

OSKAR EKLUNDS BOKFÖRLAG, A.-B.
DROTTNINGGATAN 55. STOCKHOLM.